

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

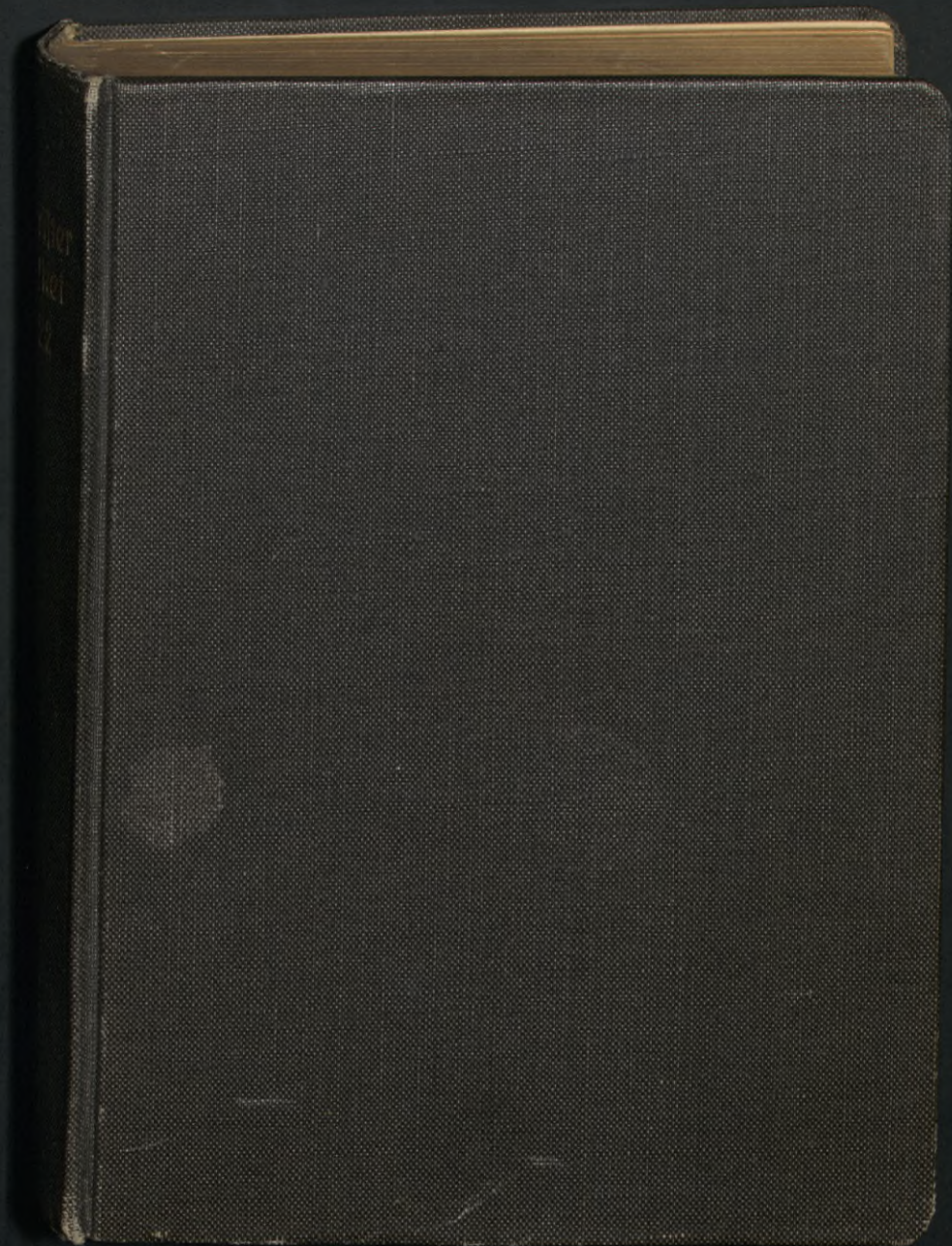
GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

58

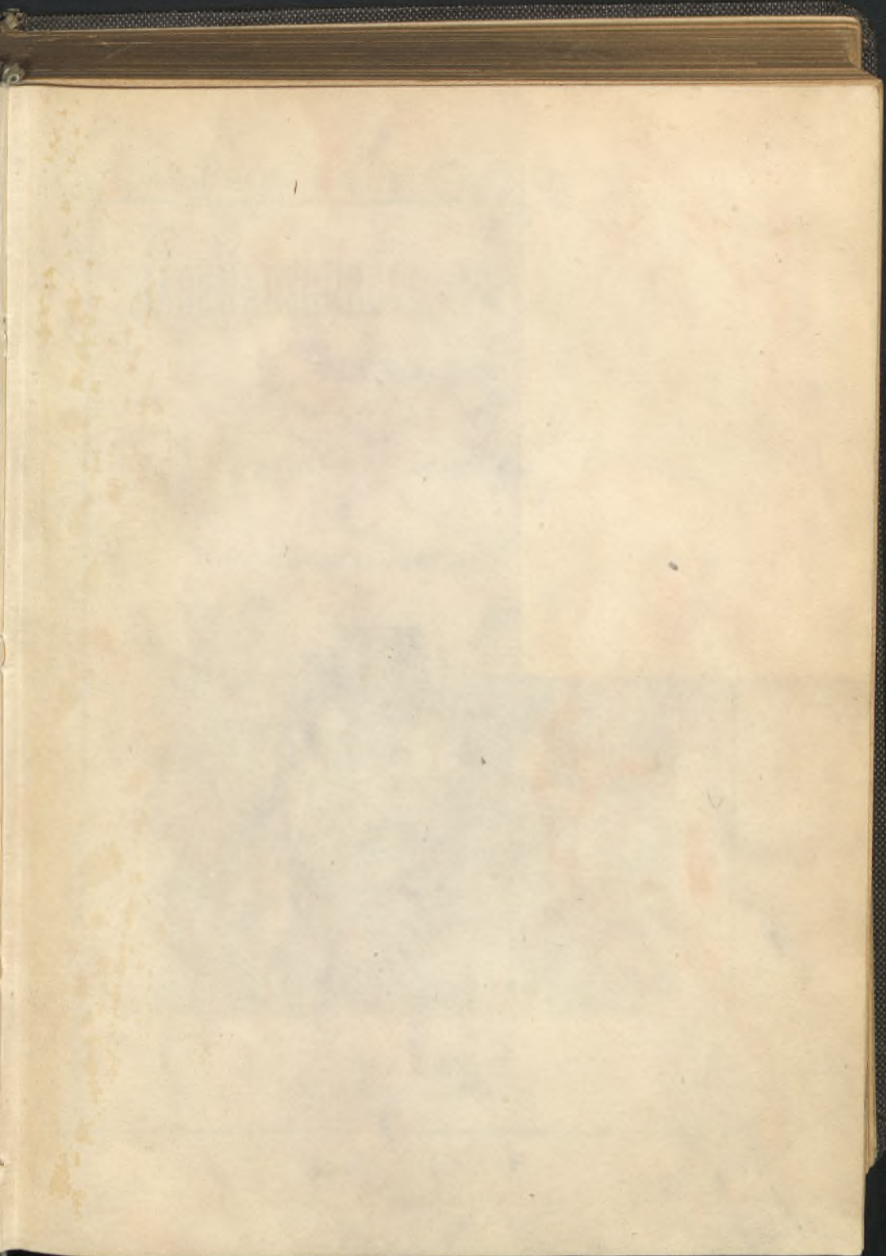
TRANEMÅLA

TRANEMÅLA
SAMLINGEN

SKÄNKT TILL
GÖTEBORGS
STADSBIBLIOTEK
AF
AUGUST RÖHSS

Allmänna Sektionen

Litt.
Sv.
Saml.

Öreskrifter för folket.

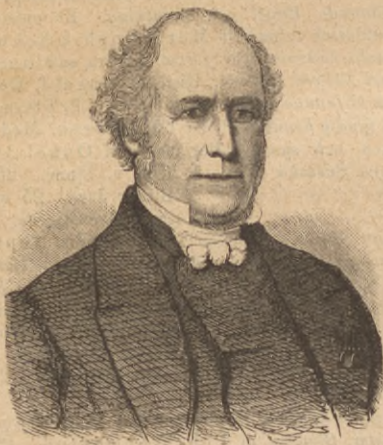
N:o 118.

UTMÄRKTA
SVENSKA BÖNDER.

KORTA MINNESRUNOR

AF

PEHR THOMASSON.

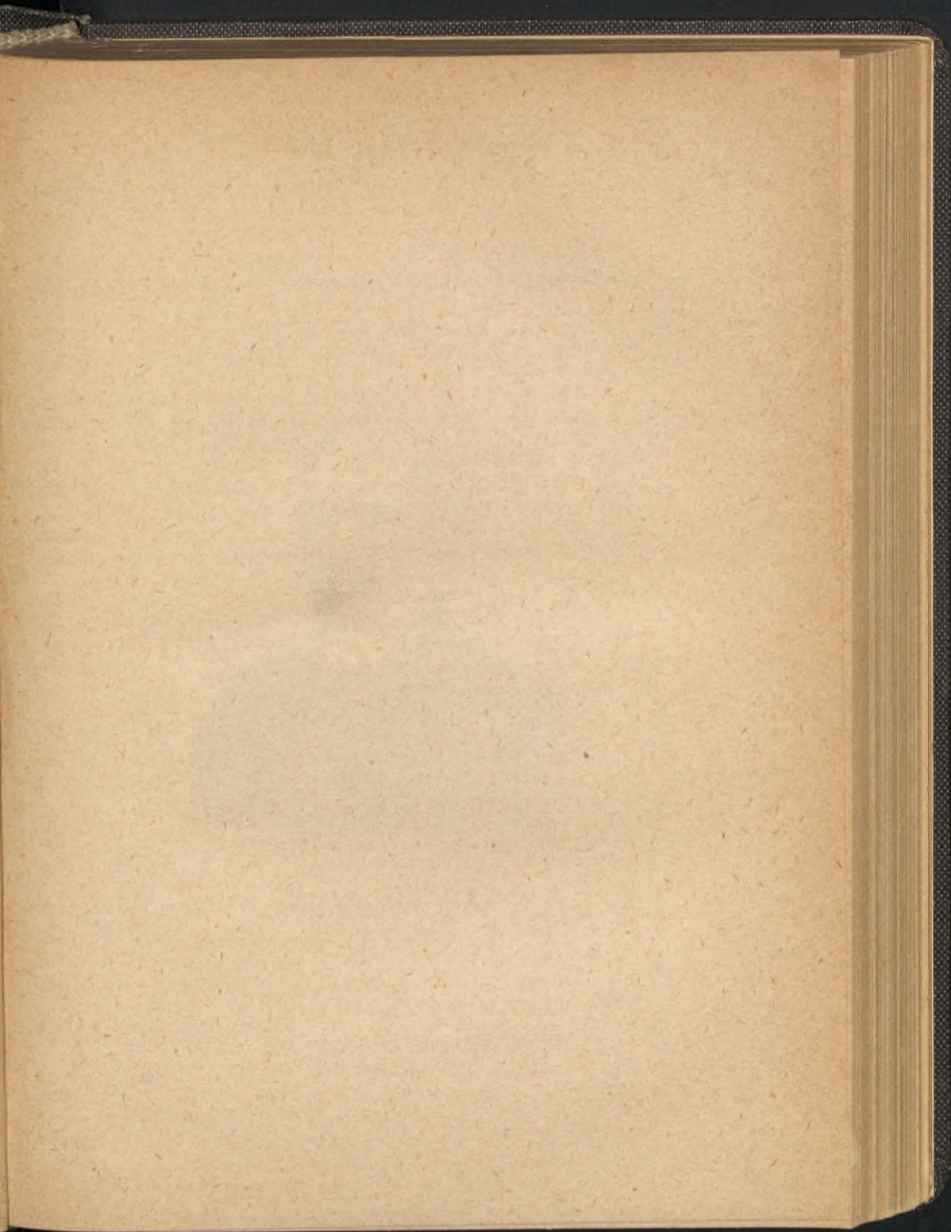
STOCKHOLM.
ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

Pris 25 öre.

Öreskrifter för folket.

En samling smärre skrifter, lämpliga för folkläsnung och för sockenbibliotek samt till premier i folkskolor. — Hvarje häfte med en eller flera illustrationer.

- N:o 1. *Kung Oscar och Skogvaktaren.* Pennritning af Pehr Thomasson. 8:de uppl. 25 öre.
- ” 2. *Svenska kröningar.* Med porträtter af de flesta svenska konungar samt många andra illustr. 3:dje uppl. 25 öre.
- ” 3. *På Söder.* — *Onsdagsbröllopet* af Sylvia. 25 öre.
- ” 4. *Starke Per.* Bysägen från Upland af Nepomuk. 20 öre.
- ” 5. *En Bonde och en Soldat.* Tafla ur folkklivet af Nepomuk. 20 öre.
- ” 6. *De begge limporna.* Skizz af Nepomuk. 10 öre.
- ” 7. *Kristoffer Polhem och hans verk.* Enteckning för folket. 20 öre.
- ” 8. *Gamla historier för folket.* 1:sta samlingen. 20 öre.
- ” 9. *Räddande Engel och Drottning.* En episod ur Drottning Desiderias lefnad af Marie Sophie Schwartz. 20 öre.
- ” 10. *Gamla historier för folket.* 2:dra samlingen. 20 öre.
- ” 11. *Karl XII vid Pultava.* Hist. teckning af J. Mankell. 25 öre.
- ” 12. *Den blifvande bispnen.* En tidsbild af P. Thomasson. 25 öre.
- ” 13. *En fyndig bonde* af Pehr Thomasson. Med 4 teckn. 25 öre.
- ” 14. *Vara och synas.* Berättelse af Onkel Adam. 25 öre.
- ” 15. *Stora Svenska män.* 1. Karl v. Linné. 25 öre.
- ” 16. — — — 2. Birger Jarl. 25 öre.
- ” 17. — — — 3. Axel Oxenstjerna. 25 öre.
- ” 18. *Laga Skifte.* Bysägen från Upland af Nepomuk. 25 öre.
- ” 19. *Sveeriges och Norges förening år 1814.* Historisk teckning af S. A. Hedin. Med 4 porträtter. 25 öre.
- ” 20. *Öfvergången af Stora Bält* af J. Mankell. Med illustr. 25 öre.
- ” 21. *Stora Svenska män.* 4. Esaias Tegnér. 25 öre.
- ” 22. — — — 5. Magnus Stenbock. 25 öre.
- ” 23. — — — 6. Jakob Berzelius. 25 öre.
- ” 24. *Nya Riksdags-ordningen.* 25 öre.
- ” 25. *En gåfva af Kung Karl.* Pennteck. af P. Thomasson. 25 öre.
- ” 26. *Mäster Blomma* af Pehr Thomasson. 25 öre.
- ” 27. *Braskans marknadsresa* af Pehr Thomasson. 25 öre.
- ” 28. *Smärre berättelser* af Onkel Adam. 25 öre.
- ” 29, 30, 31. *Gamla historier för folket.* 3:dje, 4:de, 5:te saml. à 20 öre.
- ” 32. *Fosterländska sånger* af Pehr Thomasson. 20 öre.
- ” 33. *Från Pultava till Bender.* Hist. teckn. af J. Mankell. 25 öre.
- ” 34. *Hans, som kom till folkhögskolan.* 25 öre.
- ” 35, 36, 37. *Tio norska folksagor och äfventyr* af Asbjörnsen o. Moe. Tre häften, hvardera à 20 öre.
- ” 38. *Scenskarne på Als* af C. Georg Starbäck. 25 öre.

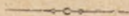
Nils strindlund.

UTMÄRKTA
SVENSKA BÖNDER.

KORTA MINNESRUNOR

AF

PEHR THOMASSON.

STOCKHOLM.
ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

STOCKHOLM.

ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1882.

1. Nils Strindlund.

Ehuruväl de svenska ständsriksdagarnas historia har — hvad här särskildt bondeståndet beträffar — att från södra och mellersta hufvuddelarna af fäderneslandet uppvisa sina mest glänsande namn, såsom en Nils Månsson, en Anders Danielsson, en Olof Håkansson, en Hans Jansson m. fl., så har hon dock för samma politiska tidskifte, på hvilket dessa lefde och kämpade, att jemväl från Sveriges nordligare bygder uppvisa riksdagsombud med högst betydligt inflytande på föreliggande ärendens slutliga utgång. Namnen Johan Longberg, Johan Rutberg och, i en senare tid, Erik Ersson, Nils Larsson, Hörnfelt m. fl., vittna hvar för sig tillräckligt härom. Det kan dock rättvisligen sägas, att ingen norrlandsrepresentant allsedan 1809, då det för den tiden "nya" statskicket inträdde, inom bondeståndet haft så stort inflytande, som *Nils Strindlund*.

I en vacker trakt af det mångbesjungna Ångermanland, *Skedom* af Sollefteå pastorat, föddes Nils Strindlund år 1792. Hans föräldrar voro hemmansbrukaren Hans Hansson och dennes hustru Greta Hansdotter. Huru han vid mognare ålder kom att antaga namnet Strindlund, vet man icke; att det åtminstone icke skedde af

högfärd och förakt för faderns namn, det kan man desto hellre taga för säkert, som Strindlund alltid talade om sin far med den största värduad och sonliga kärlek.

Vi finna honom redan vid 21 års ålder som brukare af eget hemman i Skedom. Samma år blef han hedrad med sitt första kommunala förtroende, det att vara fjerdingman. År 1817 gifte han sig med bonddottren Greta Månsdotter, och hade med henne nio barn, hvilka alla af de omtänksamma föräldrarna uppfostrades för jordbruket, *landets modernäring*, hvilken fadern alltid älskade att framhålla icke allenast för de sina, utan jemväl för hvar och en annan, som ansåg, att jordbruk icke gerna kunde bära sig i dessa aflägsna nordliga bygder. Genom sitt eget exempel visade han dock, att äfven den norrländska jorden kan bära rika skördar, blott hon skötes omsorgsfullt; och den, som i våra dagar kommer upp till Skedom och får se huru i högsommartid åkern glimmar "med vaggande guld" han — skall visserligen gifva den hänsöfne riksdagsveteranen rätt.

Redan vid 31 års ålder inträdde Nils Strindlund som ledamot af bondeståndet vid 1823 års riksdag. Ehuru ung och nybörjare i riksdagsmanavärf, vann han dock, så att säga ögonblickligen, sina ståndsbroders förtroende till den grad, att han vid samma riksdag insattes i allmänna besvär- och ekonomiutskottet. I alla sina anföranden vid detta riksmöte röjde han ett ovanligt godt förstånd, för en nybörjare sällsynt kunskap i statsförvaltningens alla grenar och en lika ovanlig förmåga af ett klart och redigt, på *sak* gående föredrag. Dessa egenskaper, i förening med en den renaste *konserveratism* ådrog honom tidigt konung Karl Johans uppmärksamhet, och det vill af åtskilliga tecken synas, som skulle Strindlund såväl vid detta riksmöte som isynnerhet vid de följande hafva låtit sig fångas i konungens fint utlagda garn,

och derigenom i mycket blifvit narrad att löpa regeringens ärenden. Att Strindlund dock icke gjorde detta för *betönings* skull vilja vi anse för fullt troligt, trots allt hvad hans många vedersakare härom haft att förmäla. Strindlund var nämligen, såsom vi förut påpekat, *konservativ* af ren natur och innerligaste öfvertygelse, och det är därför både lätt förklarligt och lätt förlåtligt, att han som oftast hellre gick de "återhållandes" ärenden, än de dåtida liberales inom det stånd, han tillhörde.

Nils Strindlunds anseende och inflytande växte med hvarje ny riksdag, och i samma mån steg han i Karl Johans gunst. Såsom uttryck af sin monarks synnerliga gunst och bevågenhet erhöll Strindlund år 1831 en guldmedalj, "att å bröstet bäras", och 1840 en stor och ståtlig dryckeskanna af silfver. Än vidare utmärkelser voro påtänkta, men konungens död vållade uppskof härutinnan. De skulle dock komma.

Efter Oskar I:s uppstigande på tronen började de hittills med alla möjliga medel undertryckta liberala idéerna att ånyo söka göra sig gällande, detta desto hellre, som frihetsvännerna trodde sig hafva i den nye konungen vunnit en mäktig bundsförvandt, och nu inträdde för Strindlund en tid af svåra bekymmer; hans lycka gick i "nedan", som en hans minnestecknare lika skonamt som fint uttrycker sig. Strindlund, den försonligt konservative, misströstade dock icke om seger; han väntade tålmodigt på, att den unge konungen skulle uppvakna ur sin "dröm" — drömmen om ett fritt land med fria institutioner, frihet i handel och näringar, frihet i tal och skrift.

Kom så det för hela Europa ödesdigra året 1848. Revolutionens yra grep med dånande kraft omkring sig, tronerna började skaka — och konung Oskar uppvaknade ur sin "dröm". Det gälde nu åter att inom det

svenska bondeståndet hafva en kraftig, klok och insigtsfull tronens och de konservativa idéernas försvarare — och härigenom kom åter Nils Strindlund i regeringens synnerliga gunst och bevågenhet. Bästa beviset härpå är, att Strindlund mot all förmodan — ehuru hans kunskaper och långa riksdagsmannabana väl berättigade honom dertill — år 1853 utnämndes till *talman* i bondeståndet, hvilket förtroende vid påföljande riksdag förnyades. Vid sin afgång från riksdagsmannavärfvet, efter 1856—58 års riksmöte, hugnades dessutom Strindlund med Vasaorden, en utmärkelse som, så vidt vi veta, förut icke tillfallit någon svensk bonde.

Att här steg för steg följa Nils Strindlunds långa och skiftande riksdagsmannabana, skulle föra oss för långt. Vi vilja dock för ett ögonblick uppehålla oss vid ett par episoder af mera framstående intresse.

Vid 1853—54 års riksdag hade regeringen framlagt förslag om husbehofsbränningens borttagande. Strindlund, som var en afgjord fiende till denna handtering, hade redan vid 1840 års riksmöte, då samma fråga också stod på dagordningen, uttalat som sin åsigt, att bränvin hvarken borde få inom riket tillverkas eller från utlandet införas; "men", yttrade han då försonande, "då jag finner, att detta icke är öfverensstämmande med ståndets allmänna åsigt, skall jag icke bemöda mig att göra denna åsigt gällande." Sin egen uppfattning af frågan behöll han dock troget, och då vid först nämnda riksdag denna bondeståndets mest "brännande" fråga ånyo förekom och Strindlund satt på talmansstolen, hade han att möta tre särskilda stormlöpningar af fribränningsvännerna, anförda af den talangfulle och inflytelserike Bengt Gudmundsson. Denne framställde tre särskilda gånger (den 14 Juli, 2 och 19 Augusti 1854) förslag till *afslag* på regeringens hemställan, men alla gångerna vägrade Strindlund att

framställa proposition. Ståndet förklarade för hvarje gång detta talmannens förfarande olagligt, och frågan härom måste således hänskjutas till konstitutionsutskottet — men för hvarje gång gaf detta utskott talmannen rätt. Det var en hårdnackad, hänsynslös strid, som utkämpades under dessa minnesvärda dagar, men genom Strindlunds orubbliga fasthet "föll bränvinet", som ståndsbrodern Lars Andersson i Lund skämtsamt uttryckte sig; med andra ord: *husbehofsbränningen hade sett sin sista dag.*

Hvarje förslag till ny riksdagsordning, så vidt det var bygd på ståndsregeringens upphäfvande, motsatte sig Strindlund på det allvarligaste, och han skydde snart sagdt inga medel för att i hvad på honom kunde ankomma möta den hotande faran. "Allmänna val", yttrade han redan vid 1840 års riksdag, "skola tillintetgöra bondeståndets representationsrätt, på samma gång adel, embetsmän och stånds personer växa alla andra öfver hufvudet." Han fick dock upplefva den tid, då det nya riksdagsskicket — det nu gällande — genom ständernas samfälda beslut blef flyttadt från de sväfvande frågornas område till verklighetens. Hvad den gamle konservative riksdagsveteranen härvid kände, har han väl knappast anförtrott åt någon, men man kan i någon mån spåra sig dertill, om man forskar i riksdagsprotokollet för den 15 Maj 1841, der Strindlund har ett vemodigt anförande, i hvilket han, bland annat, utgjuter sig i följande klagan:

"Det är ingen glädje att tala varningens ord i stormen. Det är kanske bättre att afträda, att i den aflägsna fjällhyddan sätta sig ned och stilla sörja öfver den stormtid, som måhända är af försynen bestämd att vårt fädernesland skall genomgå. Jag har älskat det gamla vördnadsvärda, sjelfständiga, redliga, rättrådiga bondeståndet. *Det är tungt att öfverleva det.*"

Vi förstå alla betydelsen af dessa en upplyst och

ärlig mans varningsord, och vi respektera de känslor och åsigter, som frammanat dem. Men vi kunna trösta oss med, att i och med det nya representationsskicket, det s. k. "bondeståndet", kom vida mera till heders och inflytande på riksdagsärendenas gång, än det någonsin haft förut. En enda blick på det första bladet af de senaste riksdagarnas historia skall öfvertyga oss härom — och en sådan blick skulle väl också hafva varit tillräcklig att öfvertyga äfven gamle Nils Strindlund om han ännu lefvat.

Strindlund tog, som vi förut nämnt, farväl af den i allmänhet både otacksamma och slippriga riksdagsmannabanen år 1858. Hans talmanna-afsked till ståndsbröderna lärer hafva varit mycket kallt och formligt. Han drog sig derefter tillbaka till privatlivets lugn och dog på sin gård i Skedom den 5 Juni 1872, 80 år gammal. Han efterlemnade hos alla som kände honom ett aktadt och ärdt minne.

2. Nils Persson i Ringstorp.

Denne framstående medborgare föddes den 3 Januari 1798. Hans fader var bonde och fullmäktig under riksdagarne 1800, 1815 och 1818 för Uppviddinge, Norrviddinge och Vestra härader i Småland, och hans moder beskrifves som en ung qvinna med ovanlig bildning, hvartill måhända icke så litet bidragit, att hon var sy-

ster till den bekante professor Sjöbring i Upsala (son af en bonde i Dref), hvilken under sin studietid ofta vistades om somrarne i fädernehemmet, der man sedan många släktled lärt sig förstå värdet och betydelsen af att veta något mera, än hvad som kunde räknas till de husliga bestyren. När nu också fadern var en i offentliga värf flitigt anlitad man, med stor erfarenhet och lika stort förtroende, så inser man grunden till den stora vetgirighet, som tidigt beherskade sonen, hans karaktersfasthet och omutliga redlighet. Minnestecknare öfver Nils Persson hafva väl framträdt med anspelningar om bristande *politisk* fasthet och en allt för långt gången konservatism, men för vår del våga vi säga, att, om det senare i någon mån kan vara berättigadt, så är det förra deremot utom all sannolikhet. Nils Persson var konservativ af grundsats — i likhet med nästan hela den tidens bondestånd — men vi böra respektera hvarje tänkande mans åsigter, äfven der vi sjelfva ej äro af samma mening, blott afsigterna äro *ärliga*. Och i detta senare fall hvilat ingen skugga öfver Nils Perssons minne, ty, ehuru han ofta kom i opposition till icke allenast sitt eget stånd, utan jemväl, och ännu oftare, till medståndens, så kunde dock ingen rättsinnad motståndare neka honom sin högaktning eller sin vänskap. Sjelfva ridderskapet och adeln, som på denna tid, såsom bekant intog en hel annan ståndpunkt i politiskt hänseende än nu, nekade icke att skänka den öppenhjertige och vältalige dannemannen sin aktning och sitt förtroende.

Nils Persson kom först upp till den urtima riksdagen strax efter konung Oskar I:s tronbestigning, redan då rätt väl förfaren i allmänna värf, emedan han i sin hembygd redan som yngling haft många förtroendeuppdrag. Ehuru sjuk under en del af denna riksdag, höjde han dock ofta sin stämma i bondeståndet och väckte all-

män uppmärksamhet för sin begåfning som talare, för den försynthet och det okonstlade lugn, som utmärkte hvarje hans anförande. Redan nu var hans konservatism fullt utpreglad. Så t. ex. hade han många och stränga anmärkningar att göra mot den nya skolstadgan, hvars bestämmelser han trodde skola komma att visa sig rent af skadliga för bonden och hans barn, blifva "en kräfta för landet", som hans ord föllo, och han motionerade också i denna anda och mening vid 1844 års riksdag emot 1842 års skolstadga, ehuru denna ännu icke hunnit visa några verkningar hvarken till godt eller ondt. Att han dock icke var någon fiende till folkupplysning, är till fullo ådagalagdt genom flere hans senare tal, ehuru väl äfven i dem framlyser, att han gerna ville sätta människans kraft och energi framför den bokliga bildningen. Denna hans uppfattning karakteriseras bäst genom ett yttrande, som han i detta ämne en gång fälde på riksdagen: "människans sanna värde och rättighet till företräde bör mätas mera efter den kraft, hvarmed hon fullkomnar sig i nyttig verksamhet uti det yrke, hon valt, än efter det stånd, hon tillhör, eller den bokkunskap, hon kunnat förvärfva."

I den ännu på dagordningen stående frågan om härordningen yttrade han redan 1844, att "indelningsverket hade bort upphöra på samma gång, som den sedermera i ett kritiskt ögonblick oss påtrugade allmänna beväringsskyldigheten inträdde". Denna af blott få gillade grundstats bibehöll han troget hela sitt lif och begagnade hvarje tillfälle att förfäktas den. Det är dock troligt, att, om han fått upplefva de senare årens blodiga krig, han icke längre skulle trott på möjligheten af ett föga öfvadt beväringsmans kaps förmåga att motstå eller besegra fienden.

Vid nästföljande riksdag undanbad sig Nils Persson återval, "för de många intrigernas skull", och han hade

nu beslutat att aldeles lemna det offentliga lifvet. Men så stort var hemortens förtroende för honom, att han vid nytt val år 1850 måste gifva vika för valmännens en-trägna önsknningar och åter beträda den politiska banan. Uppkommen till riksdagen, fick han till hela ståndets och säkerligen äfven sin egen öfverraskning konungens uppdrag att vara bondeståndets talman, ett förtroende, som han kände sig vuxen, oaktadt han förut blott bevistat en riksdag. Bondeståndet såg icke med nöje denna utmärkelse, men Nils Persson låtsade sig ej märka denna stämning, utan skötte med orubbligt lugn och oväld tal-mansklubban. Det dröjde också icke länge, innan han omstämt hela ståndet till sin fördel, sedan de äldres misstråkningar med afseende på klubban hunnit glömmas. Bondeståndet förlorade emellertid genom denna utnämning sin kanske skickligaste debattör, för att dock återvinna honom nästa riksdag.

Denna inträffade år 1853. Bränvinslagstiftningen stod nu som ståndets mest "brännande" fråga på dagordningen, och så godt som hela ståndet var enigt i att för-fäktat bibehållandet af den kära husbehofsbränningen. Äfven Nils Persson talade välordigt i samma syfte, och med honom instämde de fleste. När det emellertid blef bekant, att de tre medstånden upphäft husbehofsbränningen, kom bondeståndet i så stark upphetsning, att det fordrades Nils Perssons hela lugn och inflytande för att förebygga den storm, som hotade att utbryta. Han klan-drade dock skarpt medståndens beslut, hvilket han ansåg "utgöra ett våldsamt ingrepp i jordbrukarens rättigheter och utöfva ett menligt inflytande på den mindre bemed-lade landtmannens sjelfbestånd", men han anmärkte dock äfven, att husbehofsbrännarne, ehuru talrika, dock icke utgjorde majoritet bland landets inbyggare, hvarför dessa intressens målsmän gjorde klokast i att underkasta sig

medståndens vilja utan alla demonstrationer, af hvilka flere af betänklig natur föreslagits af de ifrigaste anhängarne af den s. k. "fribränningen".

Vid 1856 års riksdag blef Nils Persson efter egen önskan hemma, men han återkom till den derpå följande och hedrades nu ånyo med konungens förtroende att föra talmansklubban, hvilket uppdrag han utförde med samma lugna värdighet, oväld och skicklighet som förra gången. Hans inflytande på ståndet hade nu nått sin höjdpunkt, ehuru han icke kunde deltaga i diskussionerna.

Denna riksdag blef Nils Perssons sista. Han undanbad sig nemligen vid nytt val att komma i åtanke, trött som han nu var vid det politiska lifvet med alla dess vanskligheter, intriger och missträkningar. Han fick sålunda icke vara med vid representationsreformens genomförande, men man känner dock, att han var en varm vän af detta förslag. Efter landstingsinstitutionens införande utnämndes Nils Persson af konungen att vara ordförande i Kronobergs läns första landsting, en utmärkelse, som väl aldrig annorstädes tillkommit en bonde, utan fast hellre i regeln länets höfding. Trött af år och mödor, drog sig nu Nils Persson så småningom från sina många offentliga bestyr, och han afled, aktad och ärad af alla, lugnt och stilla på sin gård Ringstorp den 8 Augusti 1871, 73 år gammal.

I sitt äktenskap hade Nils Persson flere barn, af hvilka de flesta nu äro framstående och högt aktade landtbrukare. Blott en af sönerna gick den lärda vägen, och denne är biskopen i Kalmar stift P. Sjöbring, ett namn, som han upptagit efter sin farmors broder, professor Sjöbring i Upsala.

3. Nils Larsson i Tullus.

Redan långt före den tid, då vårt nuvarande folkskoleväsen infördes, var det allmän sed i det lifskraftiga och natursköna Jemtland, att allmogen sände sina söner till Östersund eller apologistkolan å Frösön, att der inhemta kunskap i räkna och skrifva. Att vara hemmastadd i dessa ämnen ansågs redan då som någonting alldeles oundgängligt, hvilket bland annat lätt förklaras af den omständigheten, att Jemtäländingen sedan urminnes tid haft stor förkärlek för handel, hvilken idkats dels på Norge, dels och kanske förnämligast på Sveriges öfriga norra och mellersta landskap. Att kunna fermt räkna och någorlunda rätt behandla sitt modersmål i skrift framträdde således så småningom som en tvingande nödvändighet, och det är också med temlig säkerhet man kan antaga, att före införandet af 1842 års skolväsen den jemtländske bonden stod på högre utvecklingsgrad än de flesta andra landskaps jordbrukare af samma klass. Den utveckling svenska folkskolan på senare tider vunnit, har naturligtvis nästan fullkomligt utjämnat den olikhet i bildning, som förut förefans olika provinser emellan; men ännu märker man dock en betydlig skilnad i detta hänseende mellan t. ex. Jemtland och det angränsande Herjedalen.

Nils Larsson i Tullus, hvars lif och offentliga verksamhet vi nu gå att i några korta drag teckna, föddes den 7 Oktober 1822. Man kan nästan om honom säga

att han var född till riksdagsman; ty fadern var ombud vid riksdagen för sin hemort, och detta värf går ofta inom allmogeklassen från far till son. Han var dertill en välbergad man, hvilket satte honom i stånd att sända sonen Nils till den förut omnämnda apologistskolan å Frösön, der den rikt begåfvade ynglingen fick qvarstanna så länge, att han lärde sig något mer än blott skriva och räkna. Föräldrarne ville gerna att Nils skulle gå "lärda vägen", men ynglingen afböjde med bestämdhet detta, oaktadt medel icke saknades till bekostnad af hans vidare bokliga uppfostran. Det var dock icke bristande insigt om en högre bildnings nytta och fördelar, som från Nils' sida vållade detta afböjande att fortsätta de så framgångsrikt började studierna, utan snarare en tidigt vaknad själfkänsla och medvetenhet om, att en bra bonde är för sitt fosterland lika nyttig och nödvändig, som vetenskapsmannen, embetsmannen eller den kyrkligt lärde.

Nils Larsson egnade sålunda sin hufvudsakliga tid åt jordbruket, men försummade ingalunda att på hvarje från kroppsarbetet ledig stund fullkomna sig i bokvett. Geografi och historia blefvo nu de käraste föremålen för hans forskningsifver, och som penningar icke saknades till inköp af böcker, hade han snart sitt eget lilla bibliotek, som numera vuxit så, att det väl öfvergår de fleste prest-mäns på landet.

Studerandet af landets lag och allmogen rörande särskilda författningar blef dernäst en allvarlig sysselsättning, och nu först väcktes hos honom hågen för deltagande i allmänna värf. Han uppträdde dock aldrig som "abekat" vid häradsrätten för att genom detta gamla knep fästa uppmärksamheten vid sig och locka de okunnigare bönderna att gifva honom sina röster vid ett blifvande riksdagsmannaval — ett medel, som tyvärr

ännu i dag här och der begagnas, — utan han väntade blott tåligt på, att hans sällsynt lyckliga begåfning och varma nit för odalmannens bästa skulle blifva uppmärksammade och i sinom tid erkända af vederbörande valmän. Det må dock härvid, sanningen likmätigt, tilläggas, att ingen den minsta äregirighet — menskligt att se — ingick i dessa tysta beräkningar, utan fast hellre en allt mera brinnande håg att i mån af krafter och insigt *gagna det allmänna*.

Det dröjde också icke länge, förr än den unge Nils Larsson sattes i tillfälle att pröfva sina vingars styrka. Redan vid 26 års ålder finna vi honom som ledamot af gamla bondeståndet, sedan han dessförinnan varit medlem af *Jemtlands landsting*, en institution, som i denna provins förefunnits i århundraden före den nuvarande landstingsförordningens trädande i gällande kraft, och som för resten är så gammal, att den så godt som alldeles försvinner i den svenska landskapshistoriens natt eller åtminstone dess skymning.

Vid sin första riksdag nöjde sig Nils Larsson förståndigtvis med att hufvudsakligen höra och studera. Lärdare män hafva gått till väga på alldeles samma negativa sätt som han. "Tala är silfver men tiga är guld", säger ett gammalt godt ordspråk, och om denna sats någonsin är fullt tillämplig, så är det väl beträffande en nykommen riksdagsman, han må i öfrigt vara så rikt utrustad och intelligent som helst.

Vid påföljande riksdag tog dock Nils Larsson mod till sig och började deltaga i debatterna, som vid denna tid ofta nog voro vida hetare än nu. Hans debut var väl egentligen det gamla "jag instämmer"; men om den utmärkte riksdagsmannen Erik Ersson i Wallsta ännu lefde så skulle han till fullo ur egen erfarenhet intyga, att blott dessa två ord, för första gången uttalade inför en

riksförsamling, äro nog för att bringa den starkaste fysik i darrning, både hvad rösten och knäveckan beträffar.

Men en offentlighetens man måste vara beredd att både taga och gifva skäl, och inom kort finna vi också Nils Larsson som en af bondeståndets mest framstående och uppmärksammade representanter vid riksdagen. Hans föredrag åhördes städse med stor uppmärksamhet både af medbröderna och från läktaren. Nils Larsson var väl hvarken då eller är nu en vältalare i den mening man vanligtvis tager detta begrepp, — hans anföranden hafva aldrig utmärkt sig för glödande värme och imponerande hänförelse — men om man till hvad som i allmänhet förstås med en framstående talare får räkna stor tankeskärpa och den renaste klarhet i framställningen, i förening med en mindre vanlig lätthet att yttra sig på en vacker svenska, då är Nils Larsson visserligen en sådan. Han yttrade sig sista tiden af sin riksdagsmannaverksamhet icke så ofta; men när han begärde och fick ordet, kunde man alltid vara viss på, att kammarens ledamöter noga lyssnade till hans ord, icke minst ifrån det håll der man var af motsatt mening med talaren.

Under de två sista ständsriksdagarne var Nils Larsson sitt ständs talman, och allmänt är det omdömet om honom från denna tid, att han skötte denna maktpåliggande befattning med sällsynt både skicklighet och oväld. Ehuru han dämera naturligtvis icke kunde deltaga i bondeståndets offentliga öfverläggningar och beslut, är det dock allmänt bekant, att han kraftigt medverkade till representationsreformens genomförande. Då det s. k. landtmannapartiet sedermera efter det nya statskicket införande bildades, slöt sig Nils Larsson *icke* till detsamma, men anses likväl numera tillhöra dess främsta led, om han också icke vill räkna som en ära att vara nämnd som partiledare.

Nils Larsson har en lång följd af riksdagar varit en flitig och inflytelserik ledamot af åtskilliga riksdagens viktigare utskott, såsom först bevillningsutskottet, sedan statsutskottet och efter representationsförändringen konstitutionsutskottet. Han har dessutom deltagit i många offentliga komitéarbeten samt flere gånger varit utsedd till statsrevisor. Att han i sin hembygd åtnjuter högt förtroende och äfven der utvecklat mycken det allmänna gagnande verksamhet, är lika visst, som att det var en känbar förlust för orten, när han för några år sedan fann sig föranlåten att undanbedja sig återval som dess ombud i Andra kammaren.

Såvidt vi erinra oss, är Nils Larsson efter Nils Strindlund, och tillka med Carl Ifvarsson, den ende *verkliga* bonde som bär Vasaorden. Han är dessutom innehafvare af tvenne guldmedaljer.

Vi kunna slutligen tillägga, att den, som kommer upp till Tullus och gör ett besök hos Nils Larsson i hans präktiga hem mellan berg och sjö, säkerligen aldrig skall glömma den urgamla svenska gästfrihet, som här kommer honom till del, och detta i rikare mått än han väl någon sin kunnat ana.

4. Carl Ifvarsson.

(Andra kammarens vice talman.)

Bland de män, som under det nya statsskicket haft sig det höga och ansvarsfulla kallet anförtrodt, att inom riksdagen föra svenska folkets talan, intager utan gensägelse Carl Ifvarsson ett af de mest framstående rummen

— ett erkännande som också villigt gifves honom af alla mer eller mindre utpräglade meningsfraktioner så väl inom representationen som i hela landet, hvarest hans namn icke torde vara obekant för någon, som i ringaste mån följt vårt lands allmänna inre angelägenheter. Då naturligt är, att grunden till ett så allmänt erkännande, ett så stort anseende icke kan bero blott af nit och förmåga, så måste det öfriga sökas i egenskaperna af varm fosterlandskärlek, omutlig karaktär och fullständig känedom om landets behof och önskningsar, i förening med manlig kraft, allvar och energi vid deras framhållande. Det är också dessa egenskaper, Carl Ifvarsson städse och med allt mer stigande framgång ådagalagt i det stora arbete för fosterlandets utveckling till inre och yttre oberoende, och de hafva säkerligen icke minst tagits i anspråk i fråga om konungamaktens och embetsmannaväldets många och stora fordringar gent emot folkets på grundlag och tidsförhållanden grundade anspråk på befrielse från det tryck, som nu i så många hänseenden hvilat på detsamma.

Carl Ifvarsson har, som bekant, varit hufvudledaren för landtmannapartiet, d. v. s. Andra kammarens majoritet; och ehuru vi för vår del tro, att hvar och en som tillhör detta parti är man för sig och således icke låter föra sig i ledband af någon, stode denne aldrig så högt, är det dock otvifvelaktigt att hr Ifvarsson genom sin stora förmåga och sina grundliga insigter städse utöfvat ett ur dessa synpunkter berättigadt inflytande på riksdagsfrågornas gång och riktning, och att den åsigt, han uttalat, förtroendefullt delats af Andra kammarens flertal.

Carl Ifvarsson är född den 13 februari 1818 å frälsehemmanet Bastena i Woxtorps socken af Hallands län. Hans föräldrar voro frälselandtbonden Ifvar Jönsson och Pernilla Hansdotter. Af sin moder blef den unge

Carl undervisad i läsning och redan vid 8 års ålder började han lära sig skriva, uti denna konst undervisad af en 13 års gosse, hos hvilken föräldrar han för detta ändamål under tre veckors tid var inackorderad. Vid tolf års ålder stod han faderlös, och från denna tid till och med sitt tjugonde år var han ständigt sysselsatt med ansträngande jordbruksarbete, men han lärde sig dock under denna tid, hufvudsakligen om söndagarna, att räkna.

Efter fyllda tjugu år flyttade han till Wärestorp i Rennerslöfs socken och inköpte der en mindre hemmansdel för 1,500 rdr, arf efter fadern. Redan vid 22 års ålder gifte sig Ifvarsson med en fattig tjenstepiga, Elsa Persdotter från Nordanå i Woxtorps socken.

Carl Ifvarssons offentliga verksamhet började med upprättandet af byordning, vägdelening m. m. inom det byalag han tillhörde. I kommunens då pågående ordnande af brandstodsväsendet, inrättandet af småskolor o. s. v. tog Ifvarsson en verksam del. Han utsågs äfven till kyrkovård och bestred för öfrigt en mängd kommunala uppdrag af hvarjehanda slag.

Vid 25 års ålder valdes han till nämndeman, hvilken omständighet, då man betänker hans ungdom och att han så godt som nyss inflyttat till Rennerslöf, innebar vittnesbörd om det stora förtroende han redan då förvärfvat sig. Också fylde han denna i mångas ögon mindre betydande, men dock i sjelfva verket maktpåliggande befattning på ett sätt, som förvärfvade honom icke allenast domhafvandes och de öfriga rättsledamöternas utan jemväl alla rättsökandes odelade högaktning och erkänsla. Derefter följde kallelse till ledamot i Egodelningsrätten. Samtidigt med dessa befattningars skötande erhöll han förtroende att förrätta en massa boutredningar, auktioner, stängseldelningar m. m., äfvensom han ofta hade dom-

stolens uppdrag att utreda tvistiga ärenden. Sedermera kallad till ledamot af länets hushållningssällskap ökades hans många uppdrag med det att vara kurator för Monthanska fideikommissgodset äfvensom att en tid vara förmyndare för en hr F v. Krassow, hvilket senare förtroende framkallade mycket missnöje hos den adlige slösarens förnäma slägt och vänner, hvilka naturligtvis tyckte att det gick aldeles för långt, då en ung bonde kunde förordnas att vare förmyndare för en fullblodig aristokrat. Han har äfven varit landstingsman, alltsedan denna institution tillkom.

Carl Ifvarssons mer omfattande och mer uppmärksammade offentliga verksamhet inträdde med året 1859, då han hedrades med förtroendet att vara representant vid riksdagen för Halmstads, Höks och Tönnersjö härader i Halland, hvilket förtroende han jemväl innehade under 1862 och 1865 års riksdagar, dervid han under förstnämde riksmöte blef vald till suppleaut i bevillningsutskottet, hvilket förtroende förnyades den derpå följande, vid hvilken han derjente var suppleant i sjölags- och statsutskottet. Till revisor i Göteborgs lånekontor valdes han 1863.

Ofvanstående fakta visar huru hög grad af förtroende Carl Ifvarsson redan vid denna tid förvärfvat sig. Man kan dock säga, att det egentligen är med införandet af det nya statskicket som hans stora duglighet och förmåga gjorde sig i fullt mått gällande. Derunder har han, som representant för Höks härad i Andra kammaren varit ledamot i statsutskottet äfvensom i särskilda utskottet vid det märkliga urtima riksmöte, som år 1871 hölls i och för försvarsväsendets ordnande, och hvilken frågas utgång endast inom det brokigt utstyrda embetsmannalägre väckte känslor af harm och missmod, under det landet i öfrigt helsade densamma med bifall.

Carl Ifvarsson har äfven varit ledamot af talmanskonferensen, deltagit i statsrevision, komitéer, varit bankofullmäktig m. m.

Redan en flyktig blick på denna hastiga konturteckning af Carl Ifvarssons offentliga verksamhet visar oss, att vi här icke hafva någon förmåga af det alldagliga slaget för oss, något som vi också redan i början af densamma antydt. När dertill lägges att de omfattande insigter Carl Ifvarsson besitter är en frukt af hans egen kraft och oafåtliga sträfvande, så se vi deri ett ytterligare bevis på huru långt människan kan gå äfven på sjelfbildningens bana, om hon blott vill, hvarvid dock naturligtvis det vilkoret är nödvändigt, att hon af naturen är utrustad med ett ljusst förstånd.

Ehuru Carl Ifvarsson sålunda icke åtnjutit förmånen af annan undervisning än den hans moder meddelat honom i innanläsning, och i skrifning icke annat än hvad en 13 års gosse under tre veckors tid kunde lemna och hvartill slutligen må läggas, att han efter inflyttningen till Rennerslöf af församlingens dåvarande klockare, P. Settergren — en man med, för sin anspråkslösa ställning, ovanlig bildning — erhöll flera nyttiga råd och anvisningar samt fick begagna dennes bibliotek — detta oaktadt har hr Ifvarsson förmått lyfta sig till en af de främste männen inom representationen. Härtill torde ock hafva bidragit hans sällsynta förmåga, att utan ordprål, på ett klart och öfvertygande sätt uttrycka sig. Utan alla sidomanövrer går han rakt på sitt ämne, och han åhöres också derför alltid med uppmärksamhet och intresse. Härvid torde äfven böra anmärkas, att han jemväl besitter en särdeles stor stilistisk förmåga.

När nyligen den De Geerska ministerkrisen bragte Andra kammarens talman greve Arvid Posse på statsministertabretten och Olof Wijk blef talman, fick Carl

Ifvarsson intaga vice talmansstolen i den folkvalda kam-maren. Då han ännu är i besittning af sin fulla manna-kraft, eger man förhoppning att ännu många riksdagar få behålla honom inom representationen, bland hvars för-nämsta prydnader han med rätta räknas.

5. Ola Jönsson i Kungshult.

Denne under en lång följd af riksdagar såväl under det gamla som det nya statsskicket rastlöst verksamme och inflytelserike skånske representant föddes i Kungshult, Luggude härad af Malmöhus län den 25 augusti 1826. Fadern var visserligen hemmansägare, men stugan var full med barn — den lille Ola räknade tolf syskon till sig — och det blef af ekonomiska skäl omöjligt att låta gossen studera, huru stor håg och rika anlag dertill han än redan tidigt visade. Han måste således åtnöja sig med den undervisning, som meddelades i en byskola, och kompletterade sedermera på egen hand sina kunskaper genom att flitigt läsa och noga begrunda innehållet af hvarje god bok han genom köp eller lån lyckades öfver-komma. Att en på detta sätt grundad bildning skulle blifva i många stycken bristfällig och sväfvande, inese lätt, och mången skulle också därför i Olas ställe hafva blifvit förd in på halfbildningens många irrvägar, men den unge bildningstörstande bondesonen hade ett natur-ligt värn emot dessa faror i sitt sällsynt klara förstånd

och redliga sinnelag. Det var icke ärelystnaden och det oftast så bedrägliga hoppet att med tiden blifva en ryktbar man, som så manade den unge bondsonen att på lediga stunder läsa allt hvad han kunde öfverkomma — han gjorde det till följd af ett inre, oafvisligt bjudande kraf, och vi hafva förut antydt, huru han under denna sträfvan alltid lyckades skilja hvetet från agnarne.

Redan vid valen till 1856 års riksdag var Ola Jönsson starkt ifrågasatt, men han undanbad sig då det hedrande förtroendet, måhända fruktande att krafterna icke skulle motsvara den goda viljan. Till 1859 års riksmöte mottog han dock Luggude härads kallelse att vara dess ombud i bondeståndet, och redan vid denna sin första riksdag valdes han till suppleant i konstitutionsutskottet. Det var vid denna riksdag som A. W. Uhr framlade sitt bekanta förslag till representationens ombildning — hvilket förslag också vann bonde- och borgareståndens bifall — och det säges med anspråk på full trovärdighet, att Ola Jönsson hade icke så ringa del i detta den äldre ståndsbrodrens arbete. Såsom bekant föll dock förslaget för adelns och prestståndets motstånd, men det kan dock på goda skäl sägas hafva verksamt bidragit till framläggandet af regeringens, det s. k. De Geerska reformförslaget, hvilket också, ehuru efter hårda strider, blef det segrande. Att Ola Jönsson använde all sin vältalighet och sitt personliga inflytande på ståndet för att bereda framgång åt den af de mera upplyste så ifrigt efterlängtade reformen, torde ej behöfva nämnas.

Efter det nya statskicket's införande åtnjöt Ola Jönsson fortfarande förtroendet att representera Luggude norra härad såsom dess representant i Andra kammaren. Med hvarje riksdag ökades hans *anseende*, om ock icke hans *inflytande*, hvilket enkelt förklaras deraf, att Ola Jönsson allt ifrån sitt första uppträdande på den politi-

ska vädjobanan väl visat sig vara en orubblig fast politisk *karaktär*, men deremot aldrig eftersträfvat en parti-chefs visserligen lockande, men städse osäkra ställning. Till få af kammarens talare har man dock med sådant intresse lyssnat, som till Ola Jönsson, hvares alla föredrag hafva utmärkt sig för en klarhet, tankeskärpa — ja väl verklig *vältalighet*, som vunnit allas erkännande. Det är dock — som talare betraktad — synnerligast i *repliken* som Ola Jönsson visat sig kunna vara nästan öfverväldigande, ehuru han aldrig låtit sina personliga känslor taga herraväldet öfver den offentliga mannens pligt af sans och måtta.

Sina öfriga meriter oaktadt var det dock vid 1874 års riksdag som Ola Jönsson ådrog sig den största uppmärksamheten, genom sitt då afgifna förslag till grunder för en ny härordning och i samband dermed stående ämnen. Kungl. Maj:ts proposition i ämnet är bekant, men Ola Jönssons förslag gick ut på "att riksdagen ville i underdånig skrifvelse anhålla, det Kungl. Maj:t behagade i sammanhang med förslag om grundskatternas och indelningsverkets afskaffande och fullständigt öfvergångsförslag, för kommande riksdag framlägga ett förslag till ny härordning, fotadt hufvudsakligen på det nu meddelade nädiga förslagens grunder, men med skäligen ersättning af staten åt dem, som ingå vid specialvapnen samt med nedsatt öfningstid för till infanteriet hörande värnpligtige." Detta förslag som missuppfattades af många, icke minst af Ola Jönssons egna kommittenter, hvilka tyckte det ega allt för stort tycke af "kunglighet", *föll* vid votering med 72 röster mot 107. Det misskännande — grundadt på rent missförstånd — som sålunda tillkom Ola Jönssons försök till bemedling i en högst vigtig och ännu på dagordningen stående fråga, synes hafva förmått honom att åtminstone tills vidare öfvergifva det offentliga

politiska lifvet, hvadan han icke på minsta sätt eftersträfvat att blifva återvald, utan tvärtom undanbedt sig ett sådant förtroende. Sitt förslag kallade han sitt *politiska testamente*, och med kärredom om mannens orubbliga karaktär kan man taga för fullt afgjort, att han icke skall framdeles i minsta mån frångå sina åsigter.

Det bör dock här anmärkas, att det icke ensamt var det nyss nämnda oberättigade misstroendet som manade Ola Jönsson att för stunden draga sig tillbaka, utan att ock härtill i väsentlig grad bidrog hans brutna hälsa och många enskilda bestyr i hemorten. Han är nämligen landstingsman, styrelseledamot i jernvägs- och andra bolag samt ordförande i styrelsen för ortens folkhögskolor — en manlig och en qvinlig — för hvilkas uppkomst man till stor del har att tacka Ola Jönssons nit, uppföringar och okuffiga energi. Skulle hans helsa det tillåta, är det dock icke osannolikt, att man ännu en gång kan få höra den upplyste, fosterlandsälskande och redlige folkrepresentantens manliga stämma ljuda från riksdagsbänken.

6. Per Nilsson i Espö.

När en om sitt fosterlands bästa välförtjent man bortgår ur tiden, kräfvor hans minne en gärd af offentligt erkännande. Det är ock därför, som vi i denna samling upptaga en lefnadsteckning af den bonde god, hvilken i

lifstiden bar det inom all Sveriges landamären väl aktade namnet Per Nilsson i Espö. Detta namn lyser högt bland dem, som erinna om de bildningssträfvanden hvilka i vår tid satt sin adliga prägel på den svenska allmogen.

Per Nilsson i Espö var en folkrepresentant i yack-raste bemärkelse, och bland riksdagsmän torde det vara få, som, utan att spela rolen af partiledare, häfdat åt sig en så fast och inflytelserik ställning, som han. Ännu färre äro väl de, hvilka så fullständigt, som han, lemnats oantastade af det politiska hatet, efter att likväl städse hafva kämpat i främsta ledet. Han tillhörde deras antal hvilka vänner och motståndare — fiender hade han inga — äro lika beredvilliga att skänka sin fulla aktning och till hvilkas ord alla lyssna och lägga märke, det må ljuda inför konungens tron, riksdagskammaren, i landstingsförsamlingen eller vid folkmötena. Detta omdöme var redan under en tidigare period af hans lifstid det, allmänna, och att omdömet var riktigt, lärers lika litet kunna jäfvas, som att det gälde ända till slutet af den märklige mannens lefnadsbana. Ett allmänt erkännande kommer ingen till del blott till följd af en rik personlig begåfning; dess grund måste sökas djupare i medvetandet att bakom ordet står en man, som förstår sin tid och dess kraf och hvars karaktär borgar för, att han aldrig vill något annat än det, han efter mogen pröfning funnit vara rätt. För en sådan man är den fängslande talegåfvan visserligen icke någonting underordnad; den är en god bundsförvandt, men den är icke allt, som hos så många efemerisk storhet, hvars rykte födes i dag, för att dö i morgon.

Vill man lära känna en offentlig man, så är det icke nog att hafva hört honom från riksdagsläktaren eller sammanträffa med honom i hufvudstadens sällskapslif — der Per Nilsson i Espö alltid var en gerna sedd

gäst; — helst bör man söka upp honom i hans hvardagslif. Det händer då ibland, att man går sin väg med några illusioner mindre, men det behöfde man icke frukta efter ett besök hos Per Nilsson i hans trefna hem nere på skånska slätten. Tvärtom lemnade man honom med den erfarenheten, att ha gästade en man, som tålde vid att skärskådas på nära håll, och med ett ännu rikare intryck af hans personlighet, än det, man förut hade.

Per Nilsson hörde till dem, som sätta sin heder uti att vara framstående inom sitt stånd. Derför möttes man i hans hem af mycket, som häntydde på, att husfadern med förkärlek hängde fast vid gammal patriarkalisk bondesed. Men på samma gång fann man öfverallt föremål, som vittnade om, att forskningslust och boklig idrott lika väl kunna trifvas under bondens tak som i den lärdes arbetsrum. Med respektfull häpnad såg man sig omkring i dessa rymliga salar, hvilkas väggar från golf till tak voro betäckta med böcker samt skåp, deri förvarades systematiskt ordnade samlingar af fornsaker från sten- och bronsåldren jemte mynt och mineralier. Per Nilssons bibliotek räknade nära tre tusen band och torde utan öfverdrift kunna sägas vara ett af de fullständigaste och dyraste i sitt slag, som befunnit sig i enskild mans ego.

Med kärlek till bildning och vetande står hela karaktären af Per Nilssons uppträdande såsom offentlig man i nära samband. Deraf den genomgående humanitet, den jemnvigt och frihet från ensidighet, som man aldrig saknat hos honom. Då någon af de stora kulturfrågorna varit å bane vid riksdagarne, har man städse förnummit Per Nilssons i Espö stämma bland dem som yrkat reform i tidens anda, lika mycket som han alltid med kraft och värme nitälsk för befrämjande ej mindre af folkupplysningen än äfven den vetenskapliga bildningen. Vid

tiden för representationsreformens genomförande intog Per Nilsson sitt rum bland dem, som insågo, att ståndsplittringen i det politiska lifvet, likasom på sin tid skråväsendet på det borgerliga näringslifvets område, var ett Karthago, som måste förstöras, såvida ej hela vår utveckling skulle hämmas; och likt alla dem, som tänkte klart öfver denna stora nationalangelägenhet, insåg han, att man endast genom fasthet och uppjudande af alla liberala krafter i enig samverkan kunde komma till målet. Partiman i egentlig mening har dock Per Nilsson i Espö aldrig varit. Det mål, han ständigt hade för ögonen var att arbeta för ett lugnt och jemt framåtskridande i demokratisk riktning. Hans arbetsförmåga, hans sunda uppfattning och klara blick samt stora erfarenhet gjorde honom till en af de mest använda män vid våra riksdagar. Att nu i detalj uppräknat alla de förtroendeposter, han beklädt på de politiska och kommunala områdena, torde vara öfverflödigt, då det gäller en så känd och vidtomfattande verksamhet, som hans. Några rent biografiska data vilja vi dock meddela.

Per Nilsson föddes i Grönby den 12 Maj 1816. Fadern, rusthållaren Nils Jönsson dog redan 1820, efterlemnande enka med sju barn. Sin barndom och första ungdom tillbragte Per i hemmet, der han tidigt fick vänja sig vid kroppsarbete och utbildande sig till en dugtig landthushållare. Att läsa lärde han, liksom alla syskonen, af sin mor, men sjelf lade han sedermera grunden till den bokliga bildning, han, vorden man, förvärfvade sig. År 1856 tillträdde han det hemman i Espö, som han innehade till sin död, hvilken timade derstädes onsdagen den 3 december 1879. Gift sedan 1840 med hemmansegaren Jöns Larssons i Espö dotter Hanna, blef han enkling 1869. Han efterlemnar en son och en dotter, båda gifta.

Till sist en nyligen bekant vorden, karaktäristisk anekdot. En ung ryss gjorde för ett par år sedan en resa genom Skåne och kom tillfälligtvis att gästa Per Nilsson i Espö. Den resande undfågnades på bästa sätt, både andligen och lekamligen. — Men vi låta den unge ryssen själf berätta hvad intryck han fick af värden på stället.

“Han uppbygde mig,” säger ryssen, “med de intressantaste samtal om alla möjliga saker, ekonomi, politik och literatur. Särskildt beträffande ryska förhållanden visade han sig mera hemmastadd och bevandrad än mången infödd bildad ryss. Jag uttryckte min undran och beundran öfver hans vidtomfattande bildning. Då log han och ledde mig in i sitt kabinet, som han sade, och der fann jag en den rikhaltigaste boksamling med alster från litteraturens skilda fält, både på svenska och främmande språk. Jag häpnade öfver att det verkligen fans så mycken kärna inom detta, såsom mig till en början tycktes, oansenliga skal. “Jo, helsa Ryssland, att sådana bönder hafva vi i Sverige,” sade han med ett godmodigt, sjelfbelåtet leende, då han märkte min fortfarande förvåning öfver hvad jag såg och hörde. Det var med stor saknad jag omsider slet mig lös och lemnade den intressanta bekantskap, jag så händelsevis varit lycklig att göra, men aldrig skall denna episod gå ur mitt minne.”

7. Sven Nilsson i Österslöv.

Mången hade föreställt sig, att i och med det nya riksdagsskickets införande, den glans, som så ofta hvilat öfver gamla bondeståndet och dess förhandlingar, skulle vara för alltid försvunnen. Det kunde icke vara svårt, mente man, att som bonde lysa i en samling af blott bönder; men annorlunda torde det gestalta sig, när f. d. bondeståndets qvarstående förmågor skulle i den nya Andra kammaren bryta den parlamentariska lansen med intelligensens förnämsta koryféer på både kunskapernas och vältalighetens område. En mer än tioårig erfarenhet har dock till fullo visat, att man i denna förutsättning begått ett misstag, om det än måste falla sig helt naturligt att en landtman, som genom sjelfstudier gjort sin bildning, icke kan ega så solida och omfattande kunskaper som akademikern. Men i fråga om förmågan att bilda sig till och framstå som *politisk karaktär*, att i debattens hetaste eldregn icke tappa hvarken ordet eller modet, utan tvärtom genom en utmärkt dialektik och sann parlamentarisk hållning tillvinna sig aktning och erkännande af såväl meningsdelare som motståndare — i denna del torde flertalet af allmoge-representanterna i Andra — och äfven de få som fått rum i den Första — kammaren icke rättvisligen kunna anses stå tillbaka för någon, huru hög bildning han än må innehafva och hvilket politiskt parti han än må tillhöra. — Den man, för hvars lefnad och verksamhet vi nu gå att med nå-

gra anspråkslösa ord redogöra, utgör ett lysande bevis på sanningen häraf. Sven Nilsson i Österslöv sträfvade aldrig efter en partichefs ofta vanskliga rol, hur lockande för äre- och maktlystnaden ett sådant värf än må vara, och han skulle icke ens hafva mottagit ett sådant uppdrag, om det oförmodadt erbjudits honom af de lika med honom tänkande inom den kammare, han tillhörde, men icke desto mindre är det ett faktum, att han der utöfvade ett det största inflytande och med skäl räknades till kammarens främste män. Han var visserligen landtmannapartist af renaste vatten — hvilket med hans samhällsställning faller sig lika förklarligt som naturligt — men han dref aldrig denna politik till hänsynslöshet, och de vapen, med hvilka han stred, voro alltid blanka. Det är i sanning få politiska karaktärer, om hvilka man med godt samvete kan fälla ett så godt ord.

Sven Nilssons föräldrar voro ett fattigt skomakarefolk i Kiaby i Skåne, och sonen uppfostrades i faderns yrke, i hvilket han slutligen blef så skicklig, att han åtnjöt äran att få göra stöflar åt "nådig excellensen på Årup", grefve Trolle-Wachtmeister. Under en lång följd af år drog han sålunda med sina biträden från gård till gård, men försummade icke att på de stunder, han kunde fritaga från arbetet, läsa alla de böcker han öfverkom. Under denna hans tidigare och mera obemärkta period föll också en lagbok i hans händer, och man kan nästan säga, att denna i och för sig så betydelselösa tillfällighet blef bestämmande för den unge skomakarens framtida verksamhet i det allmännas tjänst, såsom vi framdeles skola finna.

År 1843 finna vi Sven Nilsson som egen gårdsbrukare i Ifvetofta, der fadern hade inköpt ett hemman och hvilket han nu öfverlät på sonen. Från Ifvetofta öfverflyttade han år 1861 till Österslöv, ett hemman, som han

sjelf inköpt och der han förblef bofast allt intill sin död. Hans politiska bana börjar egentligen med året efter det han inflyttade till Österslöv, eller år 1862, men då han äfven dessförinnan gjort sig bemärkt inom det allmänna inom sin hembygd, anhålla vi att få med några ord beröra hans verksamhet inom detta område, dervid förutskickande blott ett par vägledande upplysningar.

Redan som ung skomakarpojke röjde Sven Nilsson ett outtömligt kunskapsbegär och ett för sin ålder sällsynt klart förstånd. Han läste med begärlighet, som vi nyss anmärkt, allt hvad han kunde öfverkomma, men först vid 34 års ålder lärde han sig skriva och räkna. I hans lilla bokförråd intog lagboken ett framstående rum, och hans naturliga skarpsinnighet satte honom snart i stånd att klart fatta lagens bud både hvar för sig och i sitt sammanhang. Han blef sålunda, efter det han inflyttat till Ifvetofta och der börjat sin verksamhet som landtbrukare, en ofta och oftast med framgång af allmogen i orten anlita sakförare, hvartill den i sanning sällsynta omständigheten anknöt sig, att han aldrig betrüddes med att åtaga sig en mer eller mindre uppembart orättvis sak, hvarför han också af hvarje domhävande åtnjöt en aktning för rättrådighet och ett förtroende, som icke alltid kom den juridiskt bildade advokaten till del. Han valdes också till nämndeman år 1840, blef sedermera ofta vald till rättens ombudsman, utsågs till ledamot i egodelningsrätten, i skolråd, till ordförande i kommunalnämnden, till landstingsman m. m. hvilka alla uppdrag han skötte med insigt, samvetsgrannhet och till allmän båtнад.

Sedan Sven Nilsson blifvit hemmansegare, rote- och rusthållare, började han, med väckelse af några bestämmelser i lagen rörande rust- och rotehållares skyldigheter, på allvar studera indelningsverkets natur och hi-

storia. Genom ihärdiga och omfattande forskningar kom han härutinnan slutligen så långt, att han till och med af mycket högt stående militärer ansågs som en af de mest kunskapsrika inom riksdagen, ehuru hans sträfvan att få indelningsverket upphäft genom afskrifning naturligtvis icke kunde tillvinna honom några anhängare inom det militära lägret. Hans ställning till denna ännu på dagordningen stående fråga var emellertid stadgad, och han underlät för visso aldrig att gifva goda skäl för sig, hvar och när än denna brännande fråga bragtes på tal. Om hans åsichter i denna fosterlandets kanske viktigaste angelägenhet voro de rätta, eller ej, derom skola vi ej tillåta oss döma, men säkert är att icke minst regeringen genom sina representanter på stadsrådsbänken skänkte både uppmärksamhet och aktning åt den skånske bonde-representantens insigter i ämnet och det sant fosterländska nit, som alltid låg till grund för hans uppträdande i denna fråga.

Sven Nilsson var 49 år gammal, då han år 1862 första gången valdes till ledamot af bondeståndet för Villands härad. Detta förtroende förnyades påföljande riksdag, och, sedan vid denna representationsreformen ändtligen blifvit lyckligt genomförd, valdes han till representant för samma härad i Andra kammaren, hvilket val sedermera för hvarje valperiod förnyades, så att Sven Nilsson vid sin död i slutet af April 1877 hade bevistat tillsammans 13 riksdagar.

Som talare betraktad, var Sven Nilsson ingen väl-talare i detta ords vanliga mening — hans breda skånska dialekt låg också härvid som ett hinder i vägen. Men icke desto mindre lyssnade alltid kammaren med spänd uppmärksamhet till hvad "den lille Österslöfvaren" hade att säga, då han begärde ordet. Hans tankegång var den allra klaraste, och hans utredning af

föreliggande frågor alltså fullkomligt tillfredställande. Han afskydde ordprål, men roade sig ibland att insmyga en vanligen uddvass sidomening i sitt föredrag. Han gjorde dock aldrig detta med mindre han dertill egde full anledning. I öfrigt torde om honom kunna sägas, att han var svagare i anfallet än i försvaret.

Repliken var hans starkaste sida — som talare betraktad — och hans svärdshugg föllo ofta tunga öfver hänsynslösa motståndare. Sven Nilsson började redan vid 1875 års riksdag lida af kroppsliga plågor, hvilka så småningom förvärrades, att han såg sig urständsat att uppresas till 1877 års riksdag. Då underrättelsen om hans död nådde Andra kammaren, beslöt denna att till nedläggande på den affidnes kista sända en eklöfskrans med infätade hvita blommor, sammanhållna af gula och blå sidenband, å hvilkas i kors lagda ändar lästes i silfver: "Hyllningsgård från kamrater i Andra kammaren".

8. Nils Månsson i Skumparp.

Ehuru väl de svenska riksdagarnes historia har att uppvisa många högt frejdade namn, torde dock få, om ens någon af svenska folkets målsmän hafva vunnit ett så allmänt och enhälligt erkännande, som den man, med hvars offentliga verksamhet och lefnadsöden vi nu gå

att sysselsätta oss. Det var icke genom börd, rikedom eller genom omfattande kunskaper, som Nils Månsson osökt vann detta erkännande — han vann det fastmer genom den högstämda ädelheten och spegelklara renheten i sitt såväl offentliga som enskilda lif, genom denna lugna men orubbliga energi, som, trots alla svårigheter, så småningom leder till målet. Också voro hans skarpaste motståndare de första att erkänna, att de räknade som en *heder*, att i den offentliga diskussionen få bryta en lans med den anspråkslöse, men genialiske och varmhjertade skånske bonden.

Nils Månsson var född i Starrarp i Fränninge socken af Skåne den 5 April 1776. Hans föräldrar voro ett fattigt bondfolk, så fattigt till och med, att sonen snart måste söka sin utkomst som tjänsteträng hos andra. Lyckan fogade emellertid så, att han kom i tjänst hos den i orten högt aktade f. d. riksdagsmannen Olof Andersson i Sjököp, och hos denne, som mera behandlade den unge Nils Månsson som en son, än som dräng, fick han lära skriva och räkna till "husbehof", hvarjemte husbonden på lediga stunder meddelade honom sina åsikter i allmänna frågor. Hurudana dessa åsikter nu än må hafva varit — ett synes dock vara säkert, nämligen det, att den simple drängen derigenom först väcktes till medvetenhet af hvarje medborgares pligt, att, efter bästa förmåga, gagna icke uteslutande sina *egna* intressen, utan jemväl de allmännas.

Sedan Nils Månsson lemnat sin tjänst hos Olof Andersson tog han gifte i en grannsocken och brukade der ett hemman, då han till sin stora öfverraskning år 1810 valdes till riksdagsman i bondeståndet för Färs och Frosta härader. Ytterst anspråklös, nästan blyg, hade han icke genom egna åtgöranden tilldragit sig sina valmäns uppmärksamhet; men då dessa på förfrågan hos sin förra

riksdagsman, om hvem de borde välja, fått det svar, att efter hans åsigt ingen dertill vore värdigare, än hans forne tjenstedräng, så trodde de på detta ord och röstade enhälligt på Nils Månsson. Den unge bonden mottog denna kallelse med djup rörelse och med allvarlig föresats att göra sig förtroendet värdig. Hans långa och hedrande riksdagsmannabana visar ock, att han icke ett enda ögonblick lemnade detta mål ur sigte.

Såsom ett bevis på, att Nils Månsson redan tidigt högt uppskattades af sina äldre och erfarnare ståndsbröder, må nämnas, att han vid sin första riksdag valdes till ledamot af banko- och statsutskottet, der hans stora naturgåfvor och omutliga rättskänsla genast tillvunno honom det lifligaste erkännande. Vid påföljande 1812 års riksdag var han ledamot af ekonomiutskottet och åtnjöt derjemte den hedern, att jemte den bekante Anders Danielsson och J. Longberg inkallas i opinionsnämnden öfver högsta domstolen. Från denna tid daterar sig egentligen hans stora rykte som talare och den aldrig svigtande säkerhet, hvarmed han nu och framdeles så djupt ingrep i riksdagens förhandlingar och beslut.

Om vi granska de mål, för hvilkas vinnande Nils Månsson både vid och utom riksdagarne med okuflig kraft verkade, så skola vi genast finna, att dessa mål äro just desamma, som i vår mera upplysta tid anses såsom mensklighetens förnämsta; och härmed är också hans klara framtidsblick och frihet från alla fördomar till fullo ådagalagd. Sålunda arbetade han för en vidgad *folkupplysning* genom offentliga folkskolors inrättande, för *näringsfriheten*, för *yttranderättens helgd*, skatternas enkla och jemnare fördelning, riksdagsdelaktighetens utsträckning till de medborgare, som under nya näringsförhållanden ännu af de gamla undantagslagarne sågo sig utestängda, m. m. i samma sansadt frissinnade rikt-

ning. Genom hans ihärdiga bemödanden och penninge-uppoffringar, och sedan han för sin sak lyckats vinna biskopen i stiftet, doktor W. Faxe, blef den första allmänna folkskolan öppnad i hans födelsesocken. Beslut härom fattades den 6 Oktober 1833, och då biskopen i församlingens närvaro i ett tal tackade Nils Månsson för hvad han i detta för folkets andliga förkofran så viktiga ärende åtgjort, svarade denne med den okonstlade enkelhet, som var honom så egen:

“Jag har blott gjort min pligt.”

I sin långa och lysande verksamhet som riksdagsman stod Nils Månsson på fri och egen grund, och lät sig aldrig föras i ledband af någon, ehuru frestelser dertill, svåra att motstå, icke saknades. Detta oakadt kan han dock sägas hafva tillhört oppositionen, churu hans opposition alltid var lugn, passionsfri och stödde sig på goda skäl. Han eftersträfvade lika litet hofgunst som folkgunst, men vann dock båda i hög grad — en omständighet, som blott kan förklaras af den omutliga renheten af hans karaktär.

Som talare räknades Nils Månsson till sin tids yppersta. Hans vältalighet var icke af den art, som hänför för ögonblicket, som lyser likt blixten, för att sedan lemna mörker eller dunkel efter sig, utan af det slag, som *öfvertygar* genom sin enkelhet och sanning. Han tillhörde således icke den klass af vältalare, som “tänka blomster, tala honung och lysa som en himmelsfärd”; men lika fullt är det en sanning, att få som han lyckats rycka åhöraren med sig och vinna honom för sin sak.

Till de mest lysande momenterna i hans riksdagsmannalif, hörer hans bekanta tal mot indragningsmakten vid 1829 års riksdag. “Det var ej diktionens prydlighet”, säger en samtida, “ej logikens stränga deduktion, ej frasernas rundade tillskärning, ej bildernas rikedom,

ej åskan af en Broughams allt förkrossande stämna, som här fängslade åhörarnes uppmärksamhet — det var sanningens språk, enkelt, rent och klart; öfvertygelsen låg i talarens innersta, och den uttalades med oskrymd värme och okonstlad värdighet. Den djupaste rörelse röjdes under Nils Månssons tal, icke allenast hos de främmande åhörarne af alla klasser, utan äfven hos pluraliteteten af ståndets ledamöter. Ännu har ingen bonde hållit ett tal, som väckt ett så lifligt intryck, aldrig har något tal ännu vunnit en mera odelad hyllning.“

Detta märkliga tal, hvori Nils Månsson kämpade för den offentliga yttranderättens frihet, väckte naturligtvis stor sensation, och en subskriberad middag för 200 personer ur alla samhällsklasser gafs till hans ära. En dylik utmärkelse vederfors honom äfven vid riksdagens slut, då vid en middag å Frimuraresalen öfverstelöjtnant G. Hierta på egna och öfrige deltagares vägnar till honom öfverlemnade tvänne dyrbara silfverkannor, båda historiskt märkvärdiga: Den ena kannan var en skänk af konung Karl XI till en skogvaktare, som en gång vid en björnjagt räddat konungens lif; den andra hade egts af fältmarskalk Königsmark, en gåfva till honom af konung Gustaf II Adolf. Såsom betecknande för den allmänna aktning Nils Månsson äfven utom sitt stånd åtnjöt, må i förbigående nämnas, att vid ifrågavarande fest, förutom öfverstelöjtnant Hierta, grefvarne Spens och Hamilton fungerade som värdar.

Fastän firad och uppuren af fosterlandets mäktige, glömde dock aldrig Nils Månsson att han var bonde, och han bibehöll också därför ända till sin död sitt stånds enkelhet och flärlöshet — ja, han föregick härvid med de vackraste exempel. Sin konungs ynnest bibehöll han alltid, trots sin opposition mot många af regeringens förslag och planer, och han hugnades redan

vid sin första riksdag, 1810, med silfvermedalj. Vid så väl kröningen 1818 som vid bilägret 1823 erhöll han guldmedalj.

I sitt enskilda lif och som make och fader kunde Nils Månsson uppställas som mönster för en och hvar. Hans bref från riksdagarne till sina anhöriga vittna om den innerligaste kärlek och den mest oskrymtade gudsfruktan. Född i nöd och brist hade hans hjerta tidigt böjt sig till en ödmjukhet, som aldrig lemnade honom, ej ens under de hetaste riksdagsstrider. "Vi erkänna," säger en hans biograf, domprosten Wieselgren, "att en fryntligare, välvilligare, hjälpsammare, behagligare, tillgängligare man ej funnits bland oss, ja knappt varit känd af någon, som sett sig än så vida omkring;" och om man härtill lägger, hvad en annan biograf yttrat om honom som offentlig man, eller att Nils Månsson är "en af de vackraste och renaste offentliga karaktärer, vår historia äger att uppvisa," så torde man böra medgifva, att ett berömligare eller mera talande vitsord icke gerna kan gifvas någon människa, hon må nu befinna sig i hvilken samhällsställning som helst.

Efter hemkomsten från 1834 års riksdag började Nils Månssons helsa att betänkligt undergrävas, och han dog, allt för tidigt för sitt fädernesland, å sin egendom Skumparp den 25 Juli 1837, 61 år gammal. Med sin hustru, Inga Olddotter, hade han 10 barn, för hvilkas väl och kristliga uppfostran han på det ömmaste sörjde.

Nils Månsson var, såsom vi förut anmärkt, född och uppfödd i fattigdom, och han dog också i knappa ekonomiska omständigheter, ehuru väl det varit lätt för honom, att genom en eller annan eftergift vid vigtigare riksdagsfrågor vinna guld och gunst. Men Nils Månsson lät aldrig egennyttan besegra rättrådigheten, huru stora de ekonomiska bekymren ibland än voro, och han står

derför äfven i detta afseende i ett så skärt ljus, att vi blott kunna önska det hvarje offentlighetens man måtte taga honom till föresyn, helst ett vackrare föredöme svärligen torde kunna uppletas.

9. Anders Danielsson.

Öfver denne märklige mans tidigare lefnadsöden, liksom i allmänhet öfver hans enskilda lefnadsförhållanden, äfven sedan han gjort sig bemärkt i det offentliga, hafva hans samtida biografer blott högst torftiga upplysningar att meddela. Hans betydelse och verksamhet i allmänna värf framstå deremot i så mycket klarare dager, och det material, som i detta hänsende föreligger, är blott allt för rikt, för att kunna fullständigt tillgodogöras i en så kortfattad teckning, som denna.

Anders Danielsson föddes år 1784 i Bondarp af Elfsborgs län, der hans föräldrar voro ett välmående bondfolk. Sedan sonen växt upp och lärt sig läsa och skriva, fick nan någon tid anställning som tingsskrivare hos ortens domare, hvarunder han flitigt studerade lagar och författningar samt lärde sig inse bristfälligheterna i många af dessa, en kändedom, som, sedan han blifvit vald till ledamot af bondeståndet, ofta kom honom till nytta. Men äfven annan läsning i allmänna ämnen älskade han högt och idkade med den ifver och framgång, att då han första gången beklädde represen-

tantkallet, han, trots sin ungdom, kunde sägas vara en bland de mera boksynta af sina ståndskamrater.

Redan vid 25 års ålder, eller år 1809, valdes Anders Danielsson till fullmäktig i bondeståndet för sitt härad, och han rättfärdigade från första stund både det stora förtroende, hans hemort hyste till hans förmåga och oförskräckthet, och de förhoppningar, ståndskamraterna stälde på honom. Också stegrades detta förtroende småningom till den grad, att han slutligen kunde uppträda som fullmäktig för icke färre än 27 *härader*, således i sin person representerande tolfjedelen af Sveriges allmoge!

Ehuru Anders Danielsson från början tillhörde oppositionen inom ståndet och manligt kämpade vid sidan af så utmärkta män som Nils Månsson, Matts Persson, Johan Olsson Longberg m. fl., dröjde det dock några riksdagar, innan han enhälligt blef erkänd som motståndspartiets ledare i alla större frågor och den föresyn, till hvilken de yngre och ännu tveksamma ledamöterna i afgörandets stund med förtroende och tillförsigt blickade upp. Också svek Anders Danielsson aldrig detta sina ståndbröders förtroende, lika litet som sina kommitenters sak, oaktadt frestelser dertill från höga vederbörandes sida visst icke uteblefvo. Hans ljusa förstånd och orubbliga karaktärsfasthet voro städse de ledstjornor, som räddade honom från att förgås i de politiska brännin-garnas yrande hvirfvel.

Såsom bevis på Anders Danielssons klara blick, fördomsfrihet och förmåga att aktgifva på tidens tecken, till-låta vi oss här anteckna några drag ur hans långa och ärofulla riksdagsmannabana:

Vid riksdagen 1815 ingaf han, i anledning af penningebristen i landet och jordbrukets aftynande, ett memorial, hvori han yrkade "upphäfvande af allt skrå-

tvång och af alla gränser för näringsfriheten och handeln," ett förslag, som dock icke lyckades vinna ankläng och som först i senare tider till väsentlig del blifvit tillverkligadt. Vid samma riksdag föreslog han också till sättande af en kommité, med uppdrag att utarbete förslag till en förbättrad skogsordning, och bröt härigenom väg för en bättre sakernas ordning beträffande skogshållningen. Ehuru han hade nästan hela ståndet emot sig, vågade han dock med ifver och värme vid 1817—18 års riksdag tala för ett begärdt anslag af statens medel till understöd för isländska handskrifters översättande och utgifvande och han förklarade under denna debatt sig anse, "att bondeståndet skulle genom ett sådant beslut ådagalägga sin aktning för minnet af förfäders ära och sin önskan att se sådana anstalter befrämjade, hvilka hafva nationens upplysning till föremål och hvilka, då de lemna lärerika underrättelser om ursprunget till vårt eget modersmål och våra urgamla förfäder, lifva åtrån att träda i deras fotspår." Vid 1823 års riksdag väckte han motion om att bondeståndets öfverläggningar skulle få fritt öfvervaras och refereras af alla de, som så önskade, och han talade med sin vanliga värme för denna reform, som han ansåg berättigad och nyttig för ståndet. "Ehuru bonde," sade han, "och således obehövad i frasernas och vältalighetens prydligaste bruk, fruktar jag dock ingalunda, att tidningsskrivare skola hålla sig lustiga öfver våra öfverläggningars retoriska brister eller att åhörare af alla slag skola formera sig till ett välfärdsutskott, som lägger oss samt och synnerligen på schavotten, när vi icke tala dem i lag." Men trots dessa och andra, om en fri och sund uppfattning af publicitetens nytta vittnande skäl, var dock ståndet så konservativt, att motionen afslogs med 97 nej mot 27 ja. Ungefär samtidigt opponerade han

sig på det kraftigaste mot landshöfdingarnas rätt till lokal lagstiftning och frihet för dem att ställa viten för hvar och en, som vågade bryta mot de för hvarje län utfärdade ekonomiska och politiska författningar, och han visade med tydliga skäl, att mängden af dessa påbud gjorde det omöjligt att skaffa sig fullständig kunskap om hvad som inom landet vore lag. Motionen remitterades till lagutskottet, men synes icke hafva ledt till åsyftadt resultat vid dess vidare behandling. Den i närvarande tid på dagordningen stående frågan om grundskatternas upphäfvande väcktes af honom vid samma riksdag till lif, och han yrkade dervid, att den förlust, som härigenom komme att drabba statsverket, skulle ersättas genom allmän bevilning.

Nödvändigheten af en bättre folkupplysning betonades af honom vid samma riksdag i ett varmhjertadt föredrag, hvori han, bland annat, åberopade, att "allmän uppfostran är det konstitutionella livets grundfäste", men han mötte dock ett temligen hårdnackadt motstånd och hade icke heller glädjen att upplefva den dag då den nya skolstadgan utkom och fullkomligt bröt med det gamla byskolesystemet, med orkeslösa soldater till lärare. Vid 1828—30 års riksdag väckte han förslag om, att presterna borde blifva *statens* löntagare, för att undvika obehaget af deras nuvarande löningssätt, äfvensom han påyrkade vidgad representationsrätt, en nödvändighet, som han redan tillförenä flera gånger framhållit.

Under 1834—35 års riksdag erhöll Anders Danielsson tvänne hedersgåfvor, hvilka beredde honom mycken glädje, såsom vittnande om den stora aktning och tillgifvenhet, han åtnjöt både inom sitt stånd och utom det-samma. Genom den bekante riksdagsmannen och fosterlandsvännen Nils Månsson öfverlemnades nämligen då till

honom ett spanskt rör med dyrbar guldkrycka, såsom ett uttryck af hans partis tacksamhet, samt ett guldur "till intyg af stockholmsboarnas tänkesätt," såsom en samtida biograf uttrycker sig.

Omfattningen af Anders Danielssons riksdagsmannaverksamhet var så stor, att han måste uppsätta och underhålla ett eget kansli för ärendenas beredning och för den vidlyftiga brevexlingen med kommittenterna. Detta medförde naturligtvis stora omkostnader, liksom ock en stor del af hans rikliga riksdagsmannaarvode åtgick för att vinna ståndsbröder eller andra inflytelserika personer för de åsikter och idéer, för hvilka han kämpade. "Han måste anslå de materiella strängarna, för att finna vägen till de moraliska," säger en hans samtida. Härtill kom, att han af sitt goda hjerta lät inveckla sig i borgensförbindelser, dem han måste infria, och det var endast genom sina politiska vänners frikostiga mellankomst, som han åter kunde få bekläda sin plats som direktör i Göteborgs diskont, hvarigenom åtminstone bekymren för dagens behof undanröjdes. Smärtan öfver att sålunda se sina förhoppningar om en tryggad ålderdom besvikna vann dock allt mer och mer rotfäste i den förr så kraftfulle riksdagskampens själ och nedlade honom snart på den dödsbädd, från hvilken han den 22 April 1840 utandades sin sista suck.

I det enskilda umgänget var Anders Danielsson glad, vänlig och i högsta grad anspråklös. Det var blott från riksdagsbänken han lät sin alltid ärliga öfvertygelses åska ljunga ut öfver motpartiet, der dettas sträfvanne syntes honom stå i strid med folkfrihetens intressen, hvilka för honom voro heliga. Någon gång lät han dock förleda sig till heta meningsbyten äfven med sina politiska vänner inom ståndet, men riksdagsprotokollerna från denna tid gifva dock full anledning till

det antagande, att nödvändigheten tvingat honom härtill, om ock det icke är alldeles osannolikt, att vanlig mencklig svaghet och ömtålighet haft från hans sida någon del i dessa uppträden.

Innan vi afsluta denna enkla och kortfattade teckning af Anders Danielssons verksamhet såsom folkrepresentant, tillåta vi oss, till bestyrkande af våra egna här uttalade omdömen, anföra hvad en hans minnestecknare i Svensk Nationalkalender (1840) om honom anför:

“Han var en verklig folktribun, sådan senare tider sällan sett, och sådan äfven Rom i sina vackra dagar åtminstone aldrig såg öfverträffas i skarpsynthet, mod och oegennyttia. Han var det inflytelserikaste och mest ansedda folkombud, Sverige någonsin ägt, samt framför allt det, som ej ett ögonblick seglat fram med popularitetens stormil, utan som jemt bibehållit sig i folkets förtroende och aldrig deri erfarit någon minskning.”

I sitt testamente, upprättadt år 1837, yttrar Anders Danielsson följande, som ensamt för sig torde vara tillräckligt att visa ädelheten af hans karaktär:

“Gerna förlåter jag mina politiska ovänner (ty andra har jag ej) alla de förföljelser, de mot mig sökt tillvägbringa. Till mina vänner af alla klasser frambär jag min innerliga och hjertliga tacksamhet för allt det goda, de gjort och sökt göra för ett älskadt fädernesland (och äfven för mig enskildt); måtte de fortfara att strida för det allmännas väl! Ja, *varen eder alltid lika, redliga fosterlandsvänner!* Det är: gifven akt, tiden är inne!
Gud bevare fäderneslandet!“

10. Olof Håkansson.

Den intressanta period i vår historia, som, med rätt eller orätt, blifvit kallad frihetstiden, har visserligen att uppvisa många storslagna karaktärer i afseende både på godt och ondt; men detta oaktadt stannar man vid läsningen af denna tids häfder gerna vid det anspråkslösa namnet Olof Håkansson, som var en af sin samtids framstående bondemän. Liksom så många af hans ståndsbroder var det icke genom stora bokliga kunskaper Olof Håkansson förvärfvade sitt stora rykte och blef bondeståndets talman och egentliga ledare under åtta riksdagar, utan det var genom sitt sällsynt ljusa förstånd, sin oförskräckthet och sin lysande vältalighet, som han steg för steg tillkämpade sig anseende och inflytande och fick sitt enkla bondenamn ristadt på historiens blad.

Olof Håkansson, son till bonden Håkan Ofriðsson, föddes i Lösens by i socknen med samma namn i Blekinge år 1695. Hans uppfostran blef, enligt den tidens bondesed, mycket enkel och inskränkte sig till någorlunda färdighet i konsten att läsa. Skrifva fick han deremot lära sig först vid mogen ålder, dock blott så knapphändigt, att han endast felfritt kunde teckna sitt eget namn.

Redan vid unga år finna vi honom som bonde på ogen gård, och allmogens uppmärksamhet började nu alltmera fästa sig vid honom, så att han alltid utsågs till dess ombud vid ortens stämmor, vid hvilka tillfällen han städse med nit och framgång förde böndernas talan och

genomdref mången nyttig reform. Det allmänna förtroendet till hans redbarhet och förmåga stadgades så hastigt, att han redan vid trettio års ålder, eller år 1726, af två härader valdes till ombud vid riksdagen, hvilket hedrande förtroende sedermera städse vid senare val förnyades, så att Olof Håkansson inalles fick bevista tolf riksdagar, under hvilken långa offentliga verksamhet han var ständets vice talman vid 1734 års rikdag, samt talman vid riksdagarna 1738, 1741, 1743, 1746, 1751, 1756, 1762 och 1769. Då man erinrar sig, ett bondeståndet denna tid sjelft valde sin talman, finner man lätt huru stort det förtroende var, som Olof Håkansson lyckats förvärfva sig samt huru väl han förstod att bevara det — en omständighet så mycket märkligare och för mannen hedrande, som vi alla inse huru svårt det under denna tid af inre slitningar, då två starka partier kämpade om makten, måste hafva varit, att icke falla i någon af de många snaror, som utlades för de mera framstående bland folkombuden. Att hans förtroende i hemorten också ständigt ökades, bevisas bäst deraf, att han under elfva riksdagar var ombud icke blott för de två härader, som först kallat honom, utan för *hela Blekinge*.

Att här steg för steg följa Olof Håkanssons omfattande riksdagsmannaverksamhet, skulle föra oss för långt. Vi nödgas därför inskränka oss till omtalande af två märkligare tillfällen af alldeles motsatt art: det ena, då han vann sin kanske största seger, det andra, då han led sitt största nederlag.

Det var vid den märkliga riksdagen år 1743. Tronföljareval skulle nu företagas, men meningarna voro mycket delade om hvem som borde väljas. Olof Håkansson visste mycket väl, att nästan hela bondeståndet var, dels genom egna, sjelfständiga åsigter, dels ock genom ifriga bearbetningar, intaget till förmån för Danmarks

kronprins, men han hade varit klok nog, att icke i förtid yppa sina egna tankar i denna maktpåliggande fråga eller att motarbeta sina ståndsbröders. Men i det ödesdigra afgörandets stund, just då valet skulle företagas, tog Olof Håkansson till ordet, och så stort var hans anseende och inflytande, så lysande hans vältalighet och så talande hans anförda skäl, att han på en timmes tid lyckades omstämma hela ståndet till förmån för Adolf Fredrik. Beslut om dennes val fattades ock, och, hvad märkligare är, bondeståndet, som blott en timme förut nästan mangrannt ämnat rösta på den danske kronprinsen, lät nu, på Olof Håkanssons hemställan, till protokollet anteckna, att Adolf Fredriks val skett *enhälligt* och utan föregående meningsstrider!

I sanning, den man, som så i ett enda drag kunde lyckas omvända ett helt stånd, måste besitta storslagna egenskaper och framför allt äga en karaktär, på hvars renhet icke ens hans häftigaste motståndare vågade eller kunde kasta ens den ringaste skugga!

Det enda nederlag, men ett kännbart och högst sårande sådant, som Olof Håkansson under sin riksdagsmannaverksamhet nödgades lida, inträffade vid 1765 års riksdag. Man vet hurusom de båda politiska partierna på denna tid, "Hattar" och "Mössor", stredo om herraväldet och huru följaktligen det ena gjorde allt för att störta det andra. Alla medel ansågos härför goda, man köpte och sålde röster och åsigter, och just vid denna riksdag hade Olof Håkanssons motståndare inom de öfriga riksständen lyckats att med penningar och öfvertalningar så bearbeta bondeståndet, att det icke allenast valde annan talman i hans ställe, utan till och med vägrade honom plats på riksdagsbänken. Ehuru det är troligt, att denna smutsiga partimanöver djupt sårade den åldrige och pröfvade riksdagsveteranen, lät han dock ingen märka

sitt missnöje, utan bar sin motgång med all den ståndaktighet, som höfves en ädel karaktär. Han tackade i ett s. k. memorial ståndet för den vänskap och det förtroende, det dittills bevisat honom, och förklarade sig tacksam för, att han nu kunde få hvila ut efter fyrtio års sträfvan i allmänna värf. Han reste derpå hem, för att egna sina återstående dagar åt vården af enskilda angelägenheter, men redan vid följande riksdagsmannaval, eller till den riksdag, som börjades i Norrköping 1769 och sedermera fortsattes i Stockholm, blef han ånyo utsedd till ombud för Blekinge, ett förtroende, som han trots sin ålder och nyligen lidna skymf icke ansåg sig kunna afböja. Också visade det sig genast vid hans uppkomst till riksdagen, att bondeståndet ångrade sitt lika okloka som orättvisa förfarande vid föregående riksmöte, ty ståndet valde nu åter enhälligt Olof Håkansson till sin talman. Trots sina 74 år förde dock Håkansson klubban med både kraft och säkerhet, men plötsligt och utan alla oroande förebud insjuknade han och afgick med döden den 18 November 1769, uppriktigt sörjd och saknad af alla, som lärt känna hans ovanliga egenskaper och fosterländska sinne.

Håkansson's stora anseende i lifvet tog sig äfven uttryck efter hans frånfälle. Han blef nämligen under mycken högtidlighet jordfästad i Riddarholmskyrkan, i Fersenska grafkoret, dit hans lik beledsagades af dåvarande landtmarskalken grefve Axel von Fersen, preste- och borgarståndets talmän, af deputerade från dessa tre stånd samt af hela bondeståndet.

“Olof Håkansson ägde“, säger en häfdatecknare, “ett skarpt förstånd, en genomträngande urskilning, ett makalöst minne, lätthet, behag och ledighet i uttrycket. I det enskilda lifvet var han uppriktig, värfast, hjälpsam, skämtande och rik på naturlig qvickhet. Hemma visade han sig i sitt stånd's enkelhet och skötte sin hushållning och

sitt jordbruk; ingen kunde der, i Lösens by, ana, att det var samme man, som på riksmötena styrde en fjerdedel af ständerna.“

På hofvet stod Olof Håkansson mycket väl och isynnerhet hade han ernått en hög grad af gunst hos drottning Ulrika Eleonora. År 1746 hedrade konung Fredrik honom med ett besök i hans hem i Blekinge, der konungen intog middag och qvadröjde flera timmar under förtroliga samtal. Drottningen erbjöd honom en gång en present, men Olof Håkansson bad då att hennes majestät hellre ville ihågkomma hans fattiga församling, hvarpå drottningen förärade denna fyra dyrbara mess-skrudrar. Äfven hos Adolf Fredrik och hans gemål stod Håkansson i ynnest, och såsom ett bevis på sin bevågenhet skänkte Lovisa Ulrika honom en gång sammet till en klädning, med vilkor att han också skulle bära den. Då Håkansson nästa gång kom upp på slottet, iklädd sin grofva vadmalsrock, frågade drottningen honom, hvarför han icke använt hennes gåfva. Håkansson uppvek då rocken och visade, att han tagit det dyrbara tyget till *foder* i sin rock, med vanlig fyndighet anmärkande, att “det man har kärast, det bär man närmast hjertat“.

Om Håkanssons qvickhet och fyndighet har man många anekdoter. Så berättas det, att då han en gång i ett större sällskap af en politisk motståndare blef tillfrågad om, “huru man skulle få se en riktig skälm i synen“, han helt lugnt svarade: “Det går nog för sig, om bara bror tittar i spegeln.“

En annan gång, vid en middag på hofvet, hände det sig, att herrarna knuffade hvarandra i sidan under yttrande: “tag emot och skick’ ifrån dig“. Håkansson, som satt närmast konungen, yttrade då, när turen kom till honom: “Min far var en åkerman; när han kom till renen, vände han om.“ Derpå stötte han den sirlige

hofmannen så kraftigt i sidan, att denne, till konungens stora förlustelse, ramlade af stolen.

Olof Håkansson var tvänne gånger gift, första gången med bondeenkan Botild Persdotter, andra gången med en prestdotter Birgitta Katarina Timell. Tvänne hans söner i dessa äktenskap hafva gjort sig bemärkta i det offentliga lifvet, nämligen *Håkan*, hvilken blef riksdagsman och dog i Stockholm år 1772, samt *Anders*, hvilken, efter att hafva åtnjutit en utmärkt uppfostran, beträdde tjänstemannabanan och dervid så utmärkte sig, att han blef landshöfding öfver Blekinge år 1800, upphöjd i friherrligt stånd år 1809 samt dog som president i kammarkollegium år 1812.

Och härmed afsluta vi denna kortfattade teckning af en af de vackraste och mest framstående politiska karaktärer, fäderneslandet har att uppvisa. Hans namn och hans minne skola också därför lefva så länge, som svenska hjertan klappa för ära och tro, för redlighet och medborgerlig dygd.

Innehåll.

1. Nils Strindlund (med porträtt)	5.
2. Nils Persson i Ringstorp	10.
3. Nils Larsson i Tullus	15.
4. Carl Ifvarsson	19.
5. Ola Jönsson i Kungshult	24.
6. Per Nilsson i Espö	27.
7. Sven Nilsson i Österslöf	32.
8. Nils Månsson i Skumparp	36.
9. Anders Danielsson	42.
10. Olof Håkansson	48.

På Albert Bonniers förlag i Stockholm är under utgifning:

Den kunskapsrike **SKOLMÄSTAREN.**

Handbok i nyttiga kunskaper för alla samhällsklasser
utarbetad efter de bästa författare och tillförlitligaste källor
af CARL ROSANDER.

Ny genomsedd upplaga.

Bland de många förtjenstfulla arbeten inom vår litteratur som mäktigt hafva bidragit att höja vårt folk till den aktningsvärda ståndpunkt det redan intager i fråga om allmän och medborgerlig bildning, torde äfven det närvarande arbetet vara berättigadt att ihågkommas. I tvänne betydliga upplagor har det utgått och vunnit spridning inom hela landet och från talrika håll har ett så ihållande bifall kommit det till del, att regeringen på sin tid till och med fann sig föranlåten att, som ett erkännande af förf:s inlagda förtjenst om den allmänna bildningen, bevilja honom ett penningeunderstöd.

Sedan en ny upplaga af detta arbete nu blifvit behöflig, framträder denna nu omsorgsfullt genomsedd och i flera fall tillökad, samt derjemte till ett betydligt lägre pris än det ursprungliga, hvilket var **12: 50** för hela verket, som omfattar 48 tryckta ark. Det utgifves nemligen nu

i 24 häften à 25 öre hvardera,

af hvilka dock de sista 4 häftena (21—24) **lemnas gratis** till subskribenter som uttagit och betalt de föregående tjugu, och erhålla alla afnämare af hela verket derjemte en **särskild premie**, bestående af en större och vacker **Karta öfver Sverige.**

Hela verket erhålles således fullständigt för 5 kr.

Utgifvandet sker med korta mellanrum mellan häftena.

För att gifva ett begrepp om hvad detta arbete erbjuder, meddelas omstående ett

Utdrag ur innehållet af

Den kunskapsrike Skolmästaren:

FÖRSTA AFDELNINGEN: Förberedande kunskaper (Pedagogik). I. *Språklära* (Grammatik). 1) Svensk och allmän Språklära. 2) Verskonsten. 3) Musik. 4) Olika uttryckssätt (Skiifferskrift, Telegrafi, Stenografi m. m.). 5) Särskilda tungomål. 6) Svenska Språkets historia. — II. *Räknekonsten* (Aritmetik). 1) Räknekonsten, uppdragande såväl Nya och Gamla Svenska som åtskilliga främmande länders Mynt, Mått, Mål och Vigt, samt Metersystemet. 2) Geometri. 3) Bokhålleri. III. *Förståndslära* (Logik). IV. *Sedelära* (Moral).

ANDRA AFDELNINGEN: *Verldskännedom* (Kosmognosi). I. *Stjernkunskap* (Astronomi). (Solens, Månens, Planeteras och Kometernas storlek, rörelse m. m., Stjernbildernas namn, ställning m. m.) — II. *Jordens danande* (Geogoni) och *Jordytans beskaffenhet* (Geologi). — III. *Naturlära*. 1) Fysik, (Mekanik, m. m.) 2) Kemi 3) Meteorologi V. *Naturalhistoria*. 1) Djurriket (Zoologi). 2) Växtriket (Botanik). 3) Stenriket (Mineralogi). 4) *Mennisko- och Djurkroppen* (Anatomi). — V. *Jordens Indelning* (Geografi).

TREDJE AFDELNINGEN: *Historia*. I. *Menniskoslögtets historia*. 1) Gamla tiden. 2) Medeltiden. 3) Nyare tiden. — II. *Svenska historien*, jemte Sveriges Statskunskap. — III. *Norges historia*. — IV. *Lärdoms- och Konsthistoria*. (Tid, sätt och ställe för gjorda uppfinningar samt uppfinnarnes namn. Namnkunniga personers biografi). — V. *Religionshistoria*. (Åtskilliga Religioner, deras uppkomst, tros-läror, ceremonier m. m.). — VI. *Mytologi*. 1) Grekiska och Romerska. 2) Nordiska.

FJERDE AFDELNINGEN: *Medborgerliga Kunskaper*. I. *Näringar* (Industri). 1) Jordbruk och Boskapskötsel. 2) Fabrik och Handverk. 3) Handel och Sjöfart. — II. *Sköna Konsterna*. — III. *Sundhetslära*. (De allmännast förekommande sjukdomar och deras botemedel för menniskor och djur). — IV. *Års- och tideräkningen*.

Det hela afslutas med ett **alfabetiskt register** öfver alla namn m. m., som i arbetet omtalas, så att detsamma, jemte ändamålet att vara en *Lärobok* för den okunnige äfven utgör ett **Minnes-Lexikon** vid förekommande behof.

10 häften äro utkomne. Hela arbetet blir fullständigt under loppet af år 1882.

Privata subskribentsamlare kunna anmäla sig i alla bok-lådar samt hos förläggaren, Ålandsgatan 17, Stockholm.

6000226025

Göteborgs universitetsbibliotek

